

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

URTĖ ZIBOLYTĖ

II kurso studentė

**JUNGTINĖS KARALYSTĖS UŽSIENIO POLITIKOS KAITA KINIJS
ATŽVILGIU: TARP LYGIAVERTĖS PARTNERYSTĖS AMBICIJŲ IR
ASIMETRIJOS REALYBĖS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: dr. K. Andrijauskas

Vilnius, 2021

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Bakalauro/magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (*Jungtinės Karalystės užsienio politikos kaita Kinijos atžvilgiu: tarp lygiavertės partnerystės ambicijų ir asimetrijos realybės*) yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Urtė Zibolytė

(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Zibolytė U. Jungtinės Karalystės užsienio politikos kaita Kinijos atžvilgiu: tarp lygiavertės partnerystės ambicijų ir asimetrijos realybės: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas dr. K. Andrijauskas. – V., 2021. – 57 p.

Reikšminiai žodžiai: Jungtinės Karalystės užsienio politika, Kinija, galios asimetrija, lygiavertė partnerystė, smunkanti galia.

Šiame darbe yra nagrinėjama Jungtinės Karalystės užsienio politikos pokyčiai Kinijos atžvilgiu. Tyrimo rezultatai yra pateikiami pagal JK premjerų kadencijas, tokiu būdu yra generuojamos aiškesnės išvados ir vyriausybių užsienio politikos ypatumai. Siekiant aptikti šių pokyčių gilumines priežastis buvo vertinama valstybių prisitaikymo prie santykinio nuosmukio ir galios asimetrijos teorinėmis prielaidomis.

Turinys

Įvadas.....	6
1. Teorinis pagrindas.....	13
1.1 Valstybių prisitaikymas prie santykinio nuosmukio.....	13
1.2 Galios asimetrijos teorija.....	16
2. JK (ne)prisitaikymas prie santykinio nuosmukio.....	19
2.1 Kodėl JK apskritai atsigręžė į Kiniją?.....	19
2.2 D. Cameron`o kadencijos: 2010 m. ir 2015 m. vyriausybės.....	21
2.3 T. May kadencijos: 2016 m. ir 2017 m. vyriausybės.....	23
2.4 B. Johnson`o kadencijos: 2019 m. vyriausybės.....	24
2.5 Rezultatų apibendrinimas.....	25
3. JK ir Kinijos asimetriniai galios santykiai.....	27
3.1 D. Cameron`o kadencijos: 2010 m. ir 2015 m. vyriausybės.....	27
3.2 T. May kadencijos: 2016 m. ir 2017 m. vyriausybės.....	31
3.3 B. Johnson`o kadencijos: 2019 m. vyriausybės.....	35
3.4 Rezultatų apibendrinimas.....	41
Išvados.....	43
Literatūros sąrašas.....	45
Summary.....	56

Ivadas

Tyrimo aktualumas. Pastaraisiais metais galima pastebėti netipiškus Jungtinės Karalystės (toliau JK) sprendimus, kurie reikšmingai prisidėjo prie blogėjančios santykių su Kinija padėties. Juo daugiau kintantys britų užsienio politikos pasirinkimai labiau atitinka liberalių demokratijų bendruomenės kryptį, negu atspindi draugiškų santykių su Kinija klimata, egzistavusį D. Cameron'o kadencijos metu. Kaip šios tendencijos pavyzdys yra numatytas britų lėktuvnešio dalyvavimas pratybose kartu su Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau JAV) ir Japonijos pajėgomis, netoli pastarosios krantų,¹ britų reguliuotojo atšaukta licencija Kinijos pasaulinės televizijos tinklui, kaltinant turinio nekontroliavimu bei priklausomybe nuo politinių organų,² ir atsisakymu naudoti „Huawei“ bendrovės įrangą plėtojant penktosios kartos mobilųjų ryši (toliau 5G). Tuo labiau Bendruomenių rūmai svarsto Nacionalinio saugumo ir investicijų įstatymo projektą, kuris įpareigoja įmones pranešti vyriausybei apie siūlomus sandorius jautriuose sektoriuose, tuo pačiu keičiant vyriausybės galias įsikišti ir iširti tiesiogines užsienio investicijas (toliau TUI), intelektinės nuosavybės ir kito turto įsigijimo atvejus.³ Šiuos ir virtualią kitų sprendimų užgožia britų kritika, nukreipta Kinijai dėl pandemijos suvaldymo ir reikalavimai atsakyti į klausimus apie pandemijos protrūkį,⁴ padėtį Honkonge ir Sindziange. Šiuose praktiniuose sprendimuose ir politiniuose pasisakymuose galima išvelgti Londono stiprėjančią griežtą užsienio politikos liniją, o tuo pačiu pripažinti „aukso dešimtmečio“⁵ pabaigą santykiuose su Kinija, kai JK noriai priėmė Kinijos investicijas namuose ir vengė kritikos apie jos vidaus problemas.

Aiškliai pastebimi JK užsienio politikos pakitimai Kinijos atžvilgiu skatina iš naujo apsvarstyti asimetrijos argumentą, kuris paprastai tokią santykių padėtį grindė 2008 m. finansų krize ir JK pasitraukimu iš Europos Sąjungos (toliau „Brexit“). Atlikus trumpą naujausių tendencijų apžvalgą galima susidaryti pirminę nuomonę, kad JK užsienio politikos pakitimai gali būti susiję su didelių norų

---

¹ Nikkei Asia, „UK to send aircraft carrier strike group to waters near Japan.“ 2020.

<<https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Indo-Pacific/UK-to-send-aircraft-carrier-strike-group-to-waters-near-Japan>> [Žiūrėta 2021 02 13].

² Isabella Kwai, „U.K. Regulator Revokes License for China-Backed Broadcaster.“ The New York Times, 2021.

<<https://www.nytimes.com/2021/02/04/world/europe/uk-china-cgtn-license.html>> [Žiūrėta 2021 05 04].

³ Department for Business, Energy & Industrial Strategy, „New powers to protect UK from malicious investment and strengthen economic resilience.“ 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/new-powers-to-protect-uk-from-malicious-investment-and-strengthen-economic-resilience>> [Žiūrėta 2021 04 18].

⁴ Guy Faulconbridge ir Kate Holton, „UK says China has questions to answer over coronavirus outbreak.“ Reuters, 2020. <<https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-britain-china-idUSKBN22G0MF>> [Žiūrėta 2021 02 13].

⁵ George Osborne, „Chancellor: 'Let's create a golden decade for the UK-China relationship'.“ HM Treasury, 2015. <<https://www.gov.uk/government/speeches/chancellor-lets-create-a-golden-decade-for-the-uk-china-relationship>> [Žiūrėta 2021 04 06].

ir realių galimybių peržiūra įvairiuose britų politinio elito ratuose. Iš pradžių Londonas dvišaliams santykiams kėlė dideles ambicijas, kai buvo norima pasinaudoti Kinijos kapitalu skatinti ekonominį atsigavimą namuose. Nepaisant to, JK užsienio politikos linija Kinijos atžvilgiu pasikeitė, kai Londonas susidūrė su svarbiais iššūkiams santykiuose su Kinija. O pastarieji iššūkiai motyvavo JK susitaikyti su realiomis galimybėmis daryti įtaką Kinijai, o tuo labiau užsitikrinti lygiavertišką partnerystę santykiuose. Ši įžvalga skatina asimetrijos nepriimti kaip fakto ar duotybės, bet ir patikrinti, kodėl ir kaip kito britų sprendimų priėmėjų suvokimas apie santykio asimetriją su realia valstybių praktika.

Literatūros apžvalga. 1997 m. JK grąžinus Honkongą Kinijai buvo išspręstas klausimas, labiausiai temdęs dvišalių santykių atmosferą. Perdavus vieną paskutinių britų kolonijų, JK užsienio politiką Kinijos atžvilgiu buvo galima apibūdinti keturiomis tezėmis. Visų pirma, JK suprato Kiniją kaip galimybę, o ne kaip grėsmę. Antra, JK neturi galios daryti įtaką Kinijos kilimui, bet geriausias būdas to siekti yra įsitraukimas į santykius su Kinija. Trečia, JK nėra lengva pasinaudoti Kinijos ekonomine galimybe dėl valstybės didelio vaidmens ekonomikoje, tad reikia palaikyti gerus politinius santykius. Ketvirta, diskusija apie Kinijos globalią rolę apima tai, kas Kinija bus ateityje.⁶

Akademineje bendruomenėje nėra bendro konsensuso apie JK bandymus balansuoti pragmatinės ir idealistinės užsienio politikos darbotvarkės klausimus Kinijos atžvilgiu. Viena vertus, pastebimas JK prieštaravimas prekybos suvaržymui su Kinija, bet fiksuojama kritika apie jos vidaus politikos problemas, keliami žmogaus teisių klausimai, spaudžiama globalaus valdymo, klimato kaitos ar paramos besivystančiam pasauliui klausimais.⁷ Kita vertus, akademikų yra apibendrinami JK gan konfliktiški užsienio politikos tikslai, kurie turėjo vystyti komercines galimybes JK kompanijoms ir skatinti pozityvius socialinius ir politinius pokyčius Kinijoje.⁸ Šiuos prieštaraujančius tikslus buvo bandoma suderinti pagal užsienio politikos viziją, jog ekonominis įsitraukimas sukurs tankų tinklą transnacionalinių sąveikų, skatinančių pozityvius pokyčius Kinijoje.⁹ Tačiau realybėje tuometinis JK premjeras Tony Blair`as buvo labiau suinteresuotas platesne darbotvarkė su Kinijos lyderiais,

---

⁶ Shaun Breslin, „UK-China relations in the context of Brexit: economics still in command.“ *China International Studies*, 2017, 78-81.

⁷ European Council on Foreign Relations, „A Power Audit of EU-China Relations.“ (978-1-906538-10-1). London: European Council on Foreign Relations, 2009, 3.

⁸ Shaun Breslin, „Beyond diplomacy? UK relations with China since 1997.“ *The British Journal of Politics and International Relations*, 6(3), 2004, 416-417.

⁹ Reinhard Eisel, „Britain’s China policy from 1949 to 2005: From an Idealistic Approach to Return to a Focus on the Economic Factor.“ 2007, 28-29.

pavyzdžiui, Irako klausimu, ar ambicijomis pranokti Prancūzijos prezidento Jacques Chirac'o ir Vokietijos kanclerio Gerhard'o Schroder'io įtaką Kinijoje.¹⁰ Tokiu būdu, JK teikė prioritetą geriems santykiams su Kinija ir turėjo pretekstą atsisakyti viešos kritikos žmogaus teisių, Tibeto bei Honkongo klausimais.¹¹

Dvišalių santykių dinamika per pastaruosius dvejus dešimtmečius dažniausiai buvo grindžiama asimetrija. JK nebėra lygiavertė partnerė Kinijai, nes dvišaliuose santykiuose įsitvirtino asimetrija Kinijos naudai. Ši tendencija yra pastebima nuo 2008 m. finansų krizės, kai britų vyriausybė pasirinko skatinti ekonomikos augimą investuojant Kinijos kapitalą į šalies infrastruktūrą.¹² Asimetriją sutvirtino „Brexit“, nes JK prarado didelę dalį savo pranašumo dvišaliuose santykiuose. Iki tol Kinijos Londonas buvo laikomas ekonominiiais ir politiniais vartais į ES, naudingais Kinijos ir ES santykių vystymui.¹³ O JK kaip trečioji šalis ne tik bus labiau priklausoma nuo Kinijos, bet ir mažiau svarbi jos įmonėms ir bus labiau motyvuota remti juonio internacionalizaciją.¹⁴ JK svarbiau bus spręsti susidariusias vidaus problemas ir prioritetą teikti pragmatinei užsienio politikai, užuot sprendus kompleksiškas globalias problemas.¹⁵ Maža to, JK neatsakingas prekybos bei investicijų skatinimas nulėmė, kad buvo prarasti jos įtakos svertai dvišaliuose santykiuose, o Kinija aktyviai naudojasi ekonomine veikla kaip priemone bausti ir apdovanoti britų politinį elitą už atitinkamą elgesį.¹⁶ Kaip to pavyzdys, britų politikų pozicijoje buvo viešai privengiama tokių kontraversiškų temų kaip žmogaus teisių padėtis Kinijoje, Tibete ir politinė padėtis Honkonge.¹⁷ Todėl „Brexit“ skatina dvišalių santykių darbotvarkės formavimo iniciatyvą perimti Kinijai, nes JK trūks žmogiškųjų ir materialių išteklių.

Vis dėlto asimetrijos pagrindimas nėra pakankamas, nes jo akademinį svorį sustiprina tik pastarųjų metų empirinės tikrovės pokyčiai. Kuomet JK Bendruomenių rūmuose politinės kovos kildavo dėl ES,

---

¹⁰ Michael B. Yahuda, *A British Perspective On Hong Kong: A Decade Later. The First Decade: The Hong Kong SAR in Retrospective and Introspective Perspective*. Honkong: The Chinese University Press, 2007, 27-29.

¹¹ Peter Ferdinand, „UK Policy Towards China.“ Kn. Miguel Santos Neves ir Brian Bridges (sud.), *Europe, China and the Two SARs: Towards a New Era*. Hampshire: Macmillan Press, 2000, 23.

¹² Peter Harris, „China in British Politics: Western Unexceptionalism in the Shadow of China's Rise.“ *The Chinese Journal of International Politics*, 2017, 251-251.

¹³ Rebecca Adler-Nissen, Charlotte Galpin ir Ben Rosamond, „Performing Brexit: How a post-Brexit world is imagined outside the United Kingdom.“ *The British Journal of Politics and International Relations*. 19(3), 2017, 579-581.

¹⁴ Angela Stanzel, „Brexit: An opportunity for China?“ *European Council on Foreign Relations*, 2016.

¹⁵ Henry Jackson Society, „Hong Kong: the steady erosion of freedom.“ London: Henry Jackson Society, 2019, 26.

¹⁶ John Hemmings, „How Britain should respond to Chinese threats.“ *The British Interest*, 2019.
<<https://britishinterest.org/how-britain-should-respond-to-chinese-threats/>> [Žiūrėta 2020 10 09].

¹⁷ Phillipe Le Corre, „Brexit: What's Next for the China-UK Relationship?“ *Carnegie Endowment for International Peace*, 2018. <<https://carnegieendowment.org/2018/02/19/brexit-what-s-next-for-china-uk-relationship-pub-75633>> [2020 05 01].

dabar jos kyla dėl Kinijos, jos tvarkymosi su pandemija, priimto Honkongo Nacionalinio saugumo įstatymo ir Kinijai priešiško JAV prezidento.¹⁸ Bendruomenių rūmų parlamento nariai, kurie agitavo už „Brexit“, rėmė nepriklausomos ir ryžtingos JK užsienio politikos viziją, dabar stumia į priekį agresyvią užsienio politiką Kinijos atžvilgiu.¹⁹ Maža to, jiems ideologiškai artima „Globalios Britanijos“ užsienio politikos vizija, kuri yra linkusi galvoti apie JK kaip vienišą veikėją, aktyviai dalyvaujantį tarptautinėje arenoje.²⁰ O JK pasitraukus iš ES Londonas esą jau tikrai galės formuoti nepriklausomą užsienio politiką.²¹ Tačiau „Globalios Britanijos“ užsienio politikos vizija turi vidinių prieštaravimų ir įtampų, pirmiausia dėl galimybės suderinti išskirtinumą ir realybę, kad JK gebės daryti įtaką pasauliui tik bendradarbiaudama su kitais draugais ir sąjungininkais.²² Taip pat tarp naujai atrastos nepriklausomybės ir tarpusavio priklausomybės, nes siekiama plėsti prekybinius santykius už kaimynystės ribų.²³ Todėl JK globalus dalyvavimas yra sunkiai suderinamas, nepakenkiant suverenitetui ar nacionaliniams interesams, taip automatiškai yra užprognozuojamas nusivylimas vidaus ar užsienio auditorijos.²⁴ Užtuot JK kursčius globalias ambicijas būtų racionaliau susitaikyti su vidutinės galios vaidmeniu, susitelkiant į savo pranašumą arčiau namų, kur gali sustiprinti savo globalią įtaką kaip pagrindinis ES išorės partneris.²⁵

Atsižvelgus į aukščiau aptartas užsienio politikos įtampas galima tikėtis, kad trumpuoju laikotarpiu britai bus linkę puoselėti ambicijas megzti tarptautines ir lygiavertiškas partnerystes su užjūrio partneriais. Tačiau Londonas tolimesnėje perspektyvoje bus linkęs atsigręžti į liberalių demokratijų bendruomenės narius, siekiant politinės paramos savo užsienio politikos prioritetams. Todėl šias teorines

---

¹⁸ James Landale, „Political battle looming over UK China relations.” BBC, 2020. <<https://www.bbc.com/news/uk-52762916>> [Žiūrėta 2021 02 19].

¹⁹ Azeem Ibrahim, „The U.K. Is Taking an Unexpectedly Moral Foreign-Policy Stance Post-Brexit.” Foreign Policy, 2020. <<https://foreignpolicy.com/2020/11/16/united-kingdom-brexit-moral-foreign-policy-trump/>> [Žiūrėta 2021 02 18].

²⁰ David Reynolds, „No Island Is an Island—Not Even Britain.” Foreign Affairs, 2020. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-kingdom/2020-05-08/no-island-island-not-even-britain>> [Žiūrėta 2021 02 13].

²¹ Steve Bloomfield, „How the Brexit Election Was Reduced to Trivia.” Foreign Affairs, 2019. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-kingdom/2019-12-09/how-brexit-election-was-reduced-trivia>> [Žiūrėta 2021 02 12].

²² The Economist, „Britain needs a post-Brexit foreign policy.” The Economist, 2021. <<https://www.economist.com/briefing/2021/01/02/britain-needs-a-post-brexit-foreign-policy>> [Žiūrėta 2021 02 13].

²³ Lawrence D. Freedman, „Britain Adrift.” Foreign Affairs, 2020. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-kingdom/2020-04-13/britain-adrift>> [Žiūrėta 2021 02 12].

²⁴ Andrew Glencross ir David McCourt, „Living Up to a New Role in the World: The Challenges of “Global Britain”.” *ORBIS*, 64(2), 2018, 597.

²⁵ Jeremy Shapiro ir Nick Witney, „The Delusions of Global Britain: London Will Have to Get Used to Life as a Middle Power.” Foreign Affairs, 2021. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/2021-03-23/delusions-global-britain>> [Žiūrėta 2021 04 15].

įžvalgas pravartu pritaikyti, studijuojant JK užsienio politikos pakitimus Kinijos atžvilgiu, pradedant D. Cameron`o kadencija.

Tyrimo problema. Šiame baigiamajame magistro darbe siekiama iš naujo įvertinti JK ir Kinijos tarpusavio galios asimetrijos argumentą, pradedant nuo D. Cameron`o kadencijos. Asimetrija leido tikėtis, kad JK bus linkusi skirti didesnę dėmesį vidaus problemų sprendimui, o žmogiškuosius ir materialiuosius resursus turėtų koncentruoti arčiau savo šalies ir kaimyninio regiono ribų. Tačiau empirinėje tikrovėje yra pastebima priešinga tendencija - to pavyzdys būtų D. Cameron`o bandymas užmegzti lygiavertišką partnerystę su Kinija ar propagavimas „Globalios Britanijos“ užsienio politikos vizijos, kuri iš principo turėjo skatinti JK globalų veikimą ir užjūrio partnerystės mezgimą. Šio akademinio prieštaravimo aktualumas tapo labai pastebimas, kai vis dažniau buvo galima įžvelgti JK bandymus telkti politinę paramą iš likusios demokratinių valstybių bendruomenės.

Tyrimo objektas. JK užsienio politikos pokyčiai Kinijos atžvilgiu tyrimo nustatytoje laiko ribose.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Šio magistro darbo tikslas yra ištirti, kodėl ir kaip JK nuo deklaruotos nepriklausomos užsienio politikos Kinijos atžvilgiu grįžo prie vertybinės laikysenos ir glaudaus bendradarbiavimo šiuo klausimu su likusia demokratinių valstybių bendruomene. Siekiant įgyvendinti išsikeltą tyrimo tikslą yra keliami toliau išvardinti tyrimo uždaviniai:

1. pristatyti valstybių prisitaikymo prie savo santykinio nuosmukio ir galios asimetrijos teorijas;
2. nustatyti, kodėl pastaraisiais metais JK Kinijos klausimu buvo atsigręžta į likusią demokratinių valstybių bendruomenę;
3. įvertinti, kuo remdamiesi britų sprendimų priėmėjai priėjo faktinės išvados apie asimetriją santykyje su Kinija;
4. pristatyti tyrimo išvadas ir rekomendacijas.

Ginamieji teiginiai:

1. Nuoseklus JK nusigręžimas nuo lanksčios partnerystės su Kinija ir grįžimas prie glaudaus bendradarbiavimo šiuo klausimu su likusia demokratinių valstybių bendruomene įvyko dėl vėlavusios asimetrijos suvokimo britų politiniame elite;
2. JK sprendimų priėmėjų praregėjimą apie santykio asimetriją nulėmė Honkongo Nacionalinio saugumo įstatymas ir blogėjanti padėtis Sindziange.

Metodologija. Šiame magistro darbe kokybinės atvejo studijos metodologija yra pasirinkta neatsitiktinai. Studijuojamas tyrimo objektas yra pakankamai naujas ir mažai išnagrinėtas, o pasirinktas metodas leidžia ne tik geriau paaiškinti ir apibūdinti atvejį, bet ir padeda išvengti paviršutiniškumo. Tuo labiau darbo tiriamasis laikotarpis yra ganėtinai platus, nes tyrimo pradžia yra pasirinkta, kai darbą pradėjo JK vyriausybė, pirmoji po 2008 m. finansų krizės pradžios, turėjusi nevienareikšmiškai vertinamą politinę darbotvarkę Kinijos atžvilgiu. Taigi, tyrimas apima laikotarpį, pradedant 2010 m. gegužės 11 d. iki 2021 m. balandžio pabaiga. Šiuo tiriamuoju periodu darbą pradėjo šešios vyriausybės, kurioms vadovavo net trys premjerai: David`as Cameron`as (2010 – 2015 m. ir 2015 – 2016 m.), Theresa May (2016 – 2017 m. ir 2017 – 2019 m.) ir Boris`as Johnson`as (2019 m. ir 2019 m. iki šių dienų.) Todėl magistro darbe buvo pasirinkta atlikti lyginamąją atvejo studiją laike, tarpusavyje lyginant premjerų kabinetų užsienio politikos ypatumus Kinijos atžvilgiu, turinčius savų panašumų ir skirtumų.

Šiame tyrime yra siekiama patikrinti nusistovėjusį asimetrijos aiškinimą, kurio pagrįstumu yra suabejojama aptikus naujus empirinius įrodymus. Abiejose empirinio tyrimo dalyse tyrimo rezultatai bus išskaidomi pagal JK premjerų kadencijas, o toks pasirinkimas suteikia analizei išsamumo ir gilumo. Pirmoje empirinio tyrimo dalyje yra siekiama atrasti atsakymus į išsikeltą klausimą, kodėl JK galų gale grįžo prie glaudaus bendradarbiavimo su likusia demokratinių valstybių bendruomene. Atsakyti į šį klausimą buvo pasirinkta pagal valstybių prisitaikymo prie santykinio nuosmukio teorinę prieigą, būtent suvokimo (angl. *perceptual*) modelį. Pasirinktas teorinis modelis studijuoja pagrindinių sprendimų priėmėjų supratimą apie savo ir kitos valstybės santykinę galią, kuris yra kertinis įsiterpiantis kintamasis tarp tarptautinės sistemos struktūros objektyviai egzistuojančių pokyčių ir individualaus valstybių elgesio. Todėl buvo pasirinkta studijuoti JK strateginius dokumentus, pagrindinių sprendimų priėmėjų viešas kalbas ir politines deklaracijas. Galiausiai atlikus skirtingų JK vadovų kadencijų apžvalgą bus atliekami trumpi apibendrinimai, nusakantys pastebimus jų panašumus ir skirtumus.

Antroje empirinio tyrimo dalyje yra pradedama nuo objektyviai egzistuojančių abiejų valstybių pajėgumų analizės. Tyrime yra išskiriami statistiniai rodikliai, apibūdinantys valstybių pajėgumus, tarp jų yra ir šie ekonominiai rodikliai: bendrasis vidaus produktas (BVP), BVP vienam gyventojui, prekybos balansas, eksportas, TUI ir ekonomikos kompleksiskumo reitingas. Taip pat darbe yra įvertinami populiacijos, turizmo, žmoniškųjų išteklių bei išlaidų, tenkančių moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (toliau R&D) kintamieji. Trumpa statistinių duomenų apžvalga analizei suteikia pagrįstumo, kad dvišaliuose santykiuose egzistuoja realūs pajėgumų skirtumai, bet skirtumas nėra

milžiniškas. Tai leidžia pripažinti, kad atvejai buvo pasirinkti tinkamai ir prisideda prie bandymų patvirtinti arba paneigti santykio (a)simetriją. Statistiniai rodikliai leidžia įsitikinti, kad didžioji valstybė (toliau A) turės žymiai didesnes galimybes vyrauti mažesnės valstybės (toliau B) užsienio politikos darbotvarkėje ir daryti įtaką kitai valstybei. Didesnė JK (valstybė B) priklausomybė nuo santykio su Kinija (valstybė A) yra patikrinama nagrinėjant JK vyriausybės institucijų ir ambasados Kinijoje pranešimus spaudai, pasirašytus memorandumus, prekybos susitarimus bei kitus dokumentus. O pastebėjus, kad viena valstybė yra žymiai labiau priklausoma nuo santykio, bus bandoma identifikuoti problemines temas ir atsekti abiejų valstybių struktūrinius dėmesio ir elgesio skirtumus. Galiausiai yra atliekamas dalinių tyrimo išvadų apibendrinimas, išskiriant premjerų kadencijų panašumus ir skirtumus.

Darbo struktūra. Baigiamojo magistro darbo struktūra iš principo atitinka uždavinių seką. Visų pirma, tyrime yra supažindinama su valstybės prisitaikymo prie santykinio nuosmukio ir galios asimetrijos teorinėmis prieigomis, pristatoma kiekvienos iš jų pagrindinė kritika. Antra, darbe yra supažindinama su tarptautiniu kontekstu, sąlygojusiu 2010 m. JK atsigręžimą į Kiniją, ir pasiūloma įtikinama interpretacija, kodėl būtent dabar JK buvo grįžo aktyviau bendradarbiauti su likusia demokratinių valstybių bendruomene. Trečia, darbe yra tiriama, kaip britų sprendimų priėmėjų buvo prieita išvados apie asimetriją santykyje su Kinija. Ketvirta, darbe yra pristatomos tyrimo išvados bei rekomendacijos.

1. Teorinis pagrindas

Tyrime yra pasirinkta derinti valstybių prisitaikymo prie santykinio nuosmukio ir galios asimetrijos teorijas, nes jos drauge gali daugiau pasakyti apie nagrinėjamą empirinės tikrovės reiškinį. Pirmoji teorinė prieiga, traktuojama kaip esminės padėties suvokimo modelis, leidžia paaiškinti atvejus, kuomet pokyčiai tarptautinės sistemos struktūroje automatiškai nelemia valstybių adaptacijos dėl pasikeitusios jos santykinės galios statuso. Antroji teorinė prieiga yra patogi nustatyti, kaip įvyksta valstybių praregėjimas apie pasikeitusią savo santykinę galią santykyje. Galiausiai tyrime apjungus skirtingus požiūrius apie valstybių elgesį, reaguojant į santykinės galios netolygumus, magistro darbo pridėtinė vertė bus dviguba. Tyrime bus koreguojamas asimetrijos aiškinimas, apibūdinantis JK ir Kinijos santykių padėtį nuo 2008 m., juolab tai padės aptikti giluminės priežastis, nusakančias šių metų JK aktyvesnę negu įprasta diplomatinę lyderystę, tvarkantis su pandemijos pasekmėmis.

1.1 Valstybių prisitaikymas prie santykinio nuosmukio

Princetono universiteto profesoriaus, tarptautinių santykių specialisto Aaron L. Friedberg'o knygoje „The Weary Titan: Britain and the Experience of Relative Decline, 1895-1905“ yra aprašyta atvejo studija, kurioje yra gvildenami susitaikymo su valstybės smunkančios galios statusu klausimai. Šiame veikalė autorius ieško atsakymų į jam rūpimus klausimus, kaip smunkanti galia supranta savo santykinės galios pokyčius, ir kaip bando prie to prisitaikyti. Atsakymai į šiuos klausimus yra iliustruojami JK pavyzdžiu, kaip britų politinis elitas vertino ir reagavo į savo valstybės santykinės galios pokyčius XIX-XX a. sandūroje. Kitaip tariant, Friedberg'o knyga bando atsakyti į neoklasikinio realizmo stovyklai rūpimus klausimus, kuomet tyrime apie santykinės galios pokyčių įtaką valstybių užsienio politikai yra įterpiamas sprendimų priėmėjų supratimas.

Knygoje teoriniai teiginiai yra generuojami pasitelkus daugiausiai struktūrinio ir klasikinio realizmo teorines prielaidas, iš kurių svarbiausios ir kontekstui aktualiausios tezės yra Friedberg'o panaudojamos siekiant konstruoti savo teorinius modelius. Autorius pasiskolina struktūrinio realizmo teorinę įžvalgą, kad tarptautinės sistemos struktūra nulemia valstybių elgesį, o klasikinis realizmas bando užpildyti paliktą vertinimo nišą. Pastaroji teorinė prieiga numato, kad potencialiai gali kilti iššūkių, atliekant valstybių santykinės galios vertinimą, juolab korektiškas santykinės galios vertinimas prisideda prie tikslų ir priemonių suderinamumo. Todėl stipriausios teorinės įžvalgos yra atrinktos iš jau aptartų tarptautinių santykių teorijų, kurios suteikia teorinį pagrindą Friedberg'o teoriniams modeliams,

pasiūlantiems alternatyvius atsakymus apie tai, kaip valstybė vertina ir prisitaiko prie savo santykinės galios nuosmukio.²⁶

Friedberg`ą labiausiai trikdo, kad jau aptartose teorijose galią vertina atsiriboję ir racionalūs stebėtojai. Todėl knygoje jam svarbu išigilinti, kaip patys sprendimų priėmėjai pasveria galią. Reaguojant į egzistuojančių teorijų susiklosčiusius ribotumus autorius pasiūlo tarpusavyje susijusius vertinimo (angl. *assessment*) ir adaptacijos (angl. *adaptation*) procesus, kurie apibūdina abiejų teorinių modelių analizės procesą. Skaičiuojamojo (angl. *calculative*) modelio pagrindinis analizės vienetas yra individas arba vyriausybės agentūra, kuri objektyviai skaičiuoja savo ir kitų reikšmingų valstybių bendrus pajėgumus. Šiame modelyje yra numatomas vertinimo procesas, kai vyriausybė pati stebi savo kritinius išteklius ir kaupia panašią statistiką apie visas kitas šalis. Kai kurie tyrėjai koncentruojasi į kiekybinius valstybės galios kintamuosius, tokius kaip valstybės teritorija, populiacija, vyriausybės pajamos, gynybos išlaidos, prekyba ir valstybės ginkluotųjų pajėgų dydis, o kiti siekia įvertinti nekiekybinius kintamuosius, kuriuos jie laiko svarbiais priimant sprendimus. Todėl valstybėms atnaujinus statistiką bus galima pastebėti ir palyginti santykinės galios pokyčius, kuriuos seks nacionalinės politikos pakitimai. Šis modelis numato sklandžią ir stabilią valstybės adaptaciją, reaguojant į objektyviai egzistuojančius santykinės galios pokyčius, nes sprendimų priėmėjus skatina priimti sprendimus racionalus išskaičiavimas.²⁷

Kaip alternatyva šiam yra pristatomas suvokimo modelis, kurio pagrindinis analizės vienetas yra vieno lyderio arba kolektyvo sąmonė. Ypatingai yra svarbūs sprendimų priėmėjų įsitikinimai ir įsivaizdavimas apie savo pačios ir kitų šalių santykinę galią. Smunkanti galia lengvai neatsisako savo įsitikinimų apie viršesnę savo gerovę, galią, įgūdžius ar drąsą, nei nuo pasitikėjimo, kurią įkvepia šie prietarai. Kylanti valstybė ne iš karto pajunta savo galią, kurią sustiprina sėkminga patirtis. Tokie įsitikinimai apie savo valstybės santykinį silpnumą arba kitos valstybės stiprumą yra iš dalies grindžiami praeities įvykių, kaip to pavyzdys būtų abiejų valstybių gyventojų sąmonėje aktyviai prisimenami įvykiai ar patirtys, tokie kaip karas. Taigi, šiame modelyje yra numatomi atvejai, kai valstybių praktikoje yra susiduriama su sunkumais atlikti valstybių santykinės galios objektyvų pokyčių vertinimą. Įsivaizdavimas apie valstybių santykinę galią tarptautinėje sistemoje lėtai kečiasi, išskyrus didelių nelaimių, krizių ar dramatiškų įvykių atvejais, kurie gali pagreitinti sprendimų priėmėjų požiūrio

---

²⁶ Aaron L. Friedberg, *The Weary Titan: Britain And The Experience Of Relative Decline, 1895-1905*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1988, 4-10.

²⁷ Ten pat, 12-14.

pokyčius. Tačiau dažnai, tai nėra vienintelė ir pakankama sąlyga, bet egzistavimas individualių veikėjų, kurie pasirenę pasinaudoti staigiais pokyčiais, yra kritiškai svarbūs procesui per kurį įvyksta tokie poslinkiai. Todėl ir valstybių adaptacija vėluos, o prasidėjus bus vykdoma intarpais, labai netolygiai, mažais darbais arba trumpais ir netikėtais veiklos protrūkiais.²⁸

Taigi, knygos pagrindinė vertė yra istorijos ir tarptautinių santykių derinimas, neoklasikinio realizmo teorinės priegios pritaikymas konkrečiam istoriniam atvejui, ir akademinis indėlis į debatus apie JAV santykinės galios eroziją. Tačiau Friedberg`o teorinių modelių pritaikymas konkretiems empiriniams atvejams gali kelti iššūkių. Galima numatyti, kad tyrimui kils kliūčių, atliekant centralizuotą vertinimo ir adaptacijos procesą, kai egzistuoja biurokratijos fragmentacija silpnoje valstybėje.²⁹ Protingiems ir racionaliems sprendimams gali sukliudyti vidaus apribojimai, politinio elito ilgalaikiai įsitikinimai ir prielaidos.³⁰ Juo labiau pati tyrimo analizė susiduria su savo ribotumais. Galima pasigesti gilesnio paaiškinimo, kaip atsakas į santykinį nuosmukį nulėmė užsienio politikos ir diplomatinis pokyčius.³¹ Taip pat trūksta detalesnio pagrindimo, kad britų politinio elito nepakankamas atsakas į galios pokyčius buvo intelektualinė, o ne politinė problema.³² Galų gale knygoje galima pasigesti išaiškinimo, kaip politinio elito prisiimta nauja politika, reaguojant į santykinį valstybės nuosmukį, galėjo prisidėti prie naujų problemų generavimo³³ ir jos valdančiojo elito atsistatydinimo ar pakeitimo.³⁴

Apibendrinant, Friedberg`o teoriniai modeliai pasiūlo alternatyvius atsakymus į tai, kaip valstybės susitaiko su santykinės galios nuosmukiu. Skaičiuojamasis modelis numato, kad valstybės laiko duomenų bazę apie savo ir kitų valstybių pajėgumus, kuriuos reguliariai atnaujinus galima pastebėti santykinės galios pokyčius. Atitinkamai, modelio yra numatoma sklandi ir tolygi valstybės adaptacija. Tuo tarpu suvokimo modelis laiko, kad sprendimų priėmėjų įsivaizdavimą apie savo ir kitų valstybių santykinę galią yra labai sunku pakeisti, todėl ir adaptacija bus labai netolygi. Pastarasis teorinis modelis

---

²⁸ Ten pat, 14-17.

²⁹ David G. Skidmore, „Coping with Decline.“ *The Review of Politics*, 51(4), 1989, 643.

³⁰ Ten pat, 643.

³¹ Michael G. Fry, „Reviewed Work(s): The Weary Titan: Britain and the Experience of Relative Decline, 1895-1905 by Aaron L. Friedberg.“ *A Quarterly Journal Concerned with British Studies*, 22(1), 1990, 154.

³² Jack Snyder, „Reviewed Work(s): The Weary Titan: Britain and the Experience of Relative Decline, 1895-1905 by Aaron L. Friedberg.“ *The American Political Science Review*, 84(2), 1990, 719.

³³ C. J. Bartlett, „The Weary Titan: Britain and the Experience of Relative Declien, 1895-1905. By Aaron L. Friedberg.“ *History*, 75(245), 1990, 525.

³⁴ Sccott Newton, „Reviewed Work(s): The Weary Titan: Britain and the Experience of Relative Decline, 1895-1905 by Aaron L. Friedberg.“ *The American Historical Review*, 95(5), 1990, 1546.

yra pasitelkiamas, siekiant testuoti hipotezę, kad neseniai pradėtus JK užsienio politikos pakitimus nulėmė britų politinio elito susitaikymas su smunkančios galios statusu, santykyje su Kinija.

1.2 Galios asimetrijos teorija

Galios asimetrijos teorija dažniausiai yra siejama su Virdžinijos universiteto profesoriaus Brantly Womack'o veikalais. Studijuodamas Rytų Azijos politiką jis pasiūlo konkretų dviejų šalių tarpusavio santykių modelį, veikiantį asimetrijos sąlygomis. Struktūrinė prieiga siekia atkreipti dėmesį į pajėgumų skirtumus tarp valstybių ir jų poveikį supratimui bei elgesiui. Viena vertus, teorijos pagrindinė pridėtinė vertė yra interpretacinė, nes siekiama prisidėti prie realių tarptautinių sąveikų interpretavimo.³⁵ Taip pat asimetrijos teorija yra naudinga, nes pristato alternatyvų požiūrį tradicinėms tarptautinių santykių teorijoms, skiriančioms didelį dėmesį Vakarų didžiųjų galių analizei. Kita vertus, teorija nėra struktūruota ir nuosekliai pristatyta viename ar keliuose tekstuose, bet priešingai – teorija vystoma ir pildoma atskirais straipsniais bei knygomis, kas sukelia pasikartojimo ir reguliaraus informacijos persidengimo problemų. Nepaisant to teorijai pritrūksta detalesnio galios ir pajėgumų sąvokų išaiškinimo,³⁶ kaip ir išsamesnio asimetrijos bei hierarchijos skirtumų išryškavimo.³⁷ Pagrindinis teorijos ribotumas yra tai, kad paprasti klaidingi suvokimai apie valstybės užsienio politiką gali daryti įtaką santykiui, nepriklausomai nuo to, kiek bebūtų asimetriškas santykis.³⁸

Prieš pradėdant detaliau nagrinėti galios asimetrijos esminius aspektus yra prasminga išskirti pagrindines sąvokas. Šioje vietoje yra svarbu paminėti simetrinius ir asimetrinius santykius, kai abejais atvejais yra apibūdinami santykiai tarp nelygių valstybių. Simetriniuose santykiuose svarbi sąlyga yra abipusiškumas, kuris reiškia tai: ką didžioji valstybė gali padaryti mažajai valstybei, pastaroji taip pat gali padaryti A. Tokiuose santykiuose A ir B yra panašūs veikėjai, žaidžiantys tą patį žaidimą, bet A didesni pajėgumai suteikia daugiau opcijų apdovanoti ir bausti valstybių elgesį. Todėl simetrijos pamatinė logika numato, kad pajėgumų netolygumai gali egzistuoti, bet jie nesukuria sisteminių perspektyvų skirtumų, o skirtumus derybinėje galioje. Tačiau asimetriniai santykiai ne tik nėra abipusiai, bet ir A ir B nėra panašūs veikėjai, jie žaidžia skirtingus žaidimus. Asimetrija analitiškai yra apibrėžiama,

---

³⁵ Brantly Womack, *Asymmetry and International Relationships*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, 24.

³⁶ David A. Baldwin, „Baldwin on Womack, 'Asymmetry and International Relationships'“ 2016. <<https://networks.h-net.org/node/28443/reviews/147607/baldwin-womack-asymmetry-and-international-relationships>> [Žiūrėta 2021 04 15].

³⁷ Nicholas Khoo, „Reviewed Work: China among unequals: Asymmetric Foreign Relationships in Asia by Brantly Womack.“ *Pacific Affairs*, 85(4), 2012, 803.

³⁸ Scott Thomas Firsing, „Assessing asymmetry in international politics: US-South Africa relations: 1994-2008.“ Daktaro disertacija, Pietų Afrikos universitetas, 2010, 41-42.

kai B yra žymiai labiau veikiamas (angl. *exposed*) sąveikos nei A dėl pajėgumų skirtumų, tačiau A nesugeba vienašališkai padiktuoti santykių sąlygų. Iš to kyla asimetrijos teorijos pagrindinės išvados, kad egzistuoja fiksuoti pajėgumų skirtumai ir lokalūs interesai, pastebimi valstybių perspektyvų skirtumai, tačiau jie nesukuria A galimybės dominuoti B atžvilgiu.³⁹

Visų pirma, asimetriniuose santykiuose centrinis elementas yra pajėgumų netolygumai, kurie automatiškai nulemia dviejų valstybių nelygią padėtį santykiuje. Womack`as, matuojant valstybių pajėgumų skirtumus, yra linkęs empirinę tikrovę santykinai supaprastinti. Vertinant valstybių pajėgumus jis pasiūlo atsižvelgti į tokius kintamuosius kaip populiacijos dydis (gyventojų skaičius), ekonomika (bendrosios nacionalinės pajamos) ir karinė galia (karinės išlaidos).⁴⁰ Kaip to pavyzdys, didesnės A rinkos, produktyvumas, turistai ir kt. santykiuje užpildo didesnę dalį B tarptautinio horizonto.⁴¹ Tai reiškia, kad A ir B ne tik nevienodai bus veikiamos viena kitos, bet ir B bus labiau pažeidžiama santykiuje.

Antra, skirtingas valstybių pažeidžiamumas santykiuje nulemia valstybių dėmesio ir elgesio skirtumus. A racionaliau būtų užsiimti svarbesniais užsienio ir vidaus politikos klausimais, nes ji santykiuje su B turi daugiau kuo įsipareigoti ir gali santykinai mažiau laimėti.⁴² Tai lemia A mažesnę dėmesį B, kurios užsienio politika bus mažiau koordinuota ir nuosekli; tuo tarpu B atsiveria didesnė galimybė ir rizikos santykiuje, skatinančios būti dėmesingesnei, budresnei bei labiau koordinuoti veiksmus.⁴³ Valstybių dėmesio skirtumai rizikuoja virsti klaidingu suvokimu ir sisteminiu nesusipratimų ciklu, kuris gali baigtis konfliktu. A pagrindinė klaida kyla dėl jos neatidumo, kai A protarpiais atkreipia dėmesį į B ar A formuoja užsienio ir vidaus politiką neatsižvelgiant į B reikšmę kontekstui.⁴⁴ B klaida kyla dėl jos didelio dėmesio, kai bando pasidaryti išvadas apie A chaotiškos užsienio ir vidaus politikos intencijas, ar jos veiksmų, kurie yra paremti neteisingu A veiksmų suvokimu ir sustiprina vienas kitą.⁴⁵

Tačiau klaidinga manyti, kad B yra pasmerkta būti A dominuojama, kadangi galima aptikti įvairias strategijas, padedančias sumažinti B pažeidžiamumą santykiuje su A. B gali nuspręsti, kad jai būtų

---

³⁹ Brantly Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 7-14.

⁴⁰ Brantly Womack, „How size matters: The United States, China and asymmetry.“ *Journal of Strategic Studies*, 24(4), 2001, 128.

⁴¹ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 57.

⁴² Ten pat, 55-56.

⁴³ Ten pat, 55-56.

⁴⁴ Brantly Womack, „Asymmetry and systemic misperception: China, Vietnam and Cambodia during the 1970s.“ *Journal of Strategic Studies*, 26(2), 2003, 101-102.

⁴⁵ Ten pat, 102-103.

naudingiausia susikurti branduolinius ginklus ir jų pristatymo sistemas.⁴⁶ B gali pasirinkti prisijungti prie daugiašalių asociacijų, susitarimų bei prie mažųjų valstybių regioninėse asociacijose arba *ad hoc* klausimais.⁴⁷ Taip pat B gali susivienyti su pakankamai galinga valstybe (toliau C), ją laikyti per rankos atstumą ar palaikyti dalinius santykius, siekiant mesti iššūkį A.⁴⁸

Visgi, empirinė tikrovė iliustruoja realią galimybę turėti normalius asimetrinius santykius. Normalūs asimetriniai santykiai yra paremti pagarba ir autonomija, nes nei viena pusė negali primesti savo valios kitai.⁴⁹ Pirmuoju atveju B pripažįsta santykio asimetriją ir B siekia savo interesų gerbiant A santykinį statusą, kylantį iš didesnių pajėgumų.⁵⁰ Antruoju atveju B reikia užtikrinimo iš A, kad jos autonomijai, interesams ir tapatybei nekils grėsmės.⁵¹ Kritinę rolę atlieka diplomatinė lyderystė, kuri reiškia gebėjimą suvaldyti abipusiškai naudingus ir interaktyvius santykius.⁵² Egzistuoja dvi pagrindinės klaidingo suvokimo valdymo technikos: pabrėžiant bendrus interesus sumažinti „karštas“ temas, bei suburiant bendrą ekspertų komisiją, skirtą spręsti specifines problemines sritis.⁵³ Taip pat apsaugoti nuo klaidingo suvokimo eskalavimo padeda valstybių narystė daugiašalėse institucijose, pasikliovimas nusistovėjusių santykių sveiku protu ir diplomatiniais ritualais, paremtais abipuse pagarba.⁵⁴

Apibendrinant, simetriniai ir asimetriniai santykiai apima atvejus, kuomet egzistuoja pajėgumų skirtumai tarp valstybių, bet tik asimetriniuose santykiuose susiformuoja struktūriniai valstybių dėmesio ir elgesio skirtumai. Todėl asimetrijos teorija dėmesį kreipia į valstybių pajėgumų netolygumus, kurie nulemia valstybių nelygią padėtį santykiuje. A yra mažiau priklausoma santykiuje, kitaip negu B, kuri gali daugiau laimėti ir rizikuoti prarasti santykiuje. Skirtinga valstybių priklausomybė nulemia, kad A bus mažiau dėmesinga ir B pernelyg dėmesinga santykiui, kas rizikuoja vesti prie klaidingo suvokimo ir sisteminio nesusipratimų ciklo.

---

⁴⁶ Brantly Womack, *China and Vietnam: The Politics of Asymmetry*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 84.

⁴⁷ Ten pat, 83

⁴⁸ Ten pat, 83.

⁴⁹ Brantly Womack, *China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationships*. Singapore: World Scientific, 2010, 3-5.

⁵⁰ Womack, *Asymmetry and systemic misperception: China, Vietnam and Cambodia during the 1970s*, 97.

⁵¹ Brantly Womack, „Asymmetry theory and China's concept of multipolarity.“ *Journal of Contemporary China*, 13(39), 2004, 361.

⁵² Brantly Womack, „China and Southeast Asia: Asymmetry, Leadership and Normalcy.“ *Pacific Affairs*, 76 (4), 2003, 538-539.

⁵³ Womack, *Asymmetry theory and China's concept of multipolarity*, 362.

⁵⁴ Ten pat, 362.

2. JK (ne)prisitaikymas prie santykinio nuosmukio

Pirmojoje tyrimo dalyje yra bandoma patvirtinti arba paneigti asimetrijos aiškinimo ribotumus, kurie buvo išvelgiami empirinės tikrovės pokyčiuose. Atsižvelgus į skirtingas JK vyriausybių vadovų kadencijas bus stebima, kaip JK pagrindiniai sprendimų priėmėjai vertino savo ir Kinijos pajėgumus santykyje. Maža to, tyrimo laikotarpyje įvyko tarptautinis ir vidaus šokai, kurie pagal Friedberg`o teorinius teiginius iš principo turėjo motyvuoti JK politinį elitą pakeisti savo įsitikinimus apie JK ir Kinijos santykinius pajėgumus. Tačiau, kaip bandys parodyti ši empirinio tyrimo dalis, JK sprendimų priėmėjų nuostatos ir įsitikinimai apie savo ir Kinijos santykinės galios pokyčius gerokai labiau vėlavo materializuotis, negu leido tikėtis Friedberg`o teorinės įžvalgos.

Savo ruožtu, ši tyrimo dalis prisideda prie bandymų paaiškinti, kodėl būtent dabar JK buvo atsigręžta į likusią demokratinių valstybių bendruomenę. Toliau pristatys trumpą įvadą, nusakantį 2010 m. britų posūkio į Kiniją pagrindines priežastis, galima netik geriau susipažinti su platesniu kontekstu, bet ir įsitikinti asimetrijos ribotomis galimybėmis paaiškinti nagrinėjamą empirinį atvejį. Ši empirinė dalis yra visam tyrimui labai svarbi dėlto, kad pasiūlo įtikinamą interpretaciją, kodėl britai būtent dabar pradėjo siekti glaudesnio bendradarbiavimo su likusia demokratinių valstybių bendruomene.

2.1 Kodėl JK apskritai atsigręžė į Kiniją?

Per pastarąjį dešimtmetį retas nepastebėjo glaudesnio nei įprastai JK ir Kinijos bendradarbiavimo, kuris sutapo su D. Cameron`o atėjimu į valdžią. JK netikėtas posūkis į Rytus labiausiai kelia susidomėjimą dėl keletos priežasčių. Visų pirma, įvairios JK vyriausybės reguliariai atsigręždavo į Kinijos rinką kriziniu momentu, bet šis atvejis yra išimtis tuo, kad užsienio politikos reikalams iš esmės vadovavo JK Iždo departamentas.⁵⁵ Antra, artimiausi britų partneriai istoriškai, geografiškai bei kultūriškai buvo JAV, o po to Sandraugos šalys ir žemyninė Europa. Trečia, įdomiausias aspektas yra vyriausybės oficialios užsienio politikos linijos suderinimas su nacionaliniais interesais bei viešąja nuomone. Koalicinė vyriausybė pasižymėjo neįprasta vienybe ir solidarumu užsienio politikos srityje, kurią paaiškina liberalus konservatyvumas užsienio politikoje⁵⁶ – liberalus, nes Britanija turi būti atvira, remti žmogaus teises, demokratiją, teisės viršenybę; o konservatyvus, nes su pasauliu turi elgtis pagal

---

⁵⁵ Oliver Yule-Smith, „The Gambler’s Code: Reassessing the UK–China Golden Age.“ RUSI, 2020.

<<https://rusi.org/commentary/gamblers-code-reassessing-uk-china-golden-age>> [Žiūrėta 2021 04 15].

⁵⁶ Valerie Auda-Andre „The Coalition’s foreign policy: a return to realism?“ Open Edition Journals, 2014.

<<https://journals.openedition.org/osb/1661#ftn2>> [Žiūrėta 2021 03 06].

tai, koks jis yra, o ne kokį norėtų matyti.⁵⁷ Tačiau oficiali linija nuo realių sprendimų smarkiai skyrėsi, ką toliau šiuo tyrimu ir bus bandoma iliustruoti. Ministro pirmininko užsienio politikos kryptis Kinijos atžvilgiu, nutylinti kritiką apie žmogaus teisių padėtį Kinijoje, siekiant Kinijos finansų neatitiko visuomenės požiūrio, kuris tikėjosi iš valstybės vadovų etiškos užsienio politikos.⁵⁸ Todėl išvardintos priežastys skatina detaliau pasidomėti tarptautiniu kontekstu, kuris prisidėjo prie dvišalių santykių prioritetų revizijos.

Bene didžiausią įtaką JK atsigręžimui į Kiniją padarė pasikeitusi tarptautinė aplinka, ypač neseniai JAV sprogęs nekilnojamo turto burbulas, kuris sukėlė globalią finansų krizę. Reaguojant į finansų krizę dar D. Cameron'o pirmtako buvo įvesta fiskalinės konsolidacijos politika, kurią jis pats suintensyvino.⁵⁹ Galiausiai pasirinkta politika lėmė ne tik žemesnį ekonominį atsigavimą, bet ir tai, kad tarp visų didžiojo septyneto valstybių (toliau G7) JK vėliausiai išėjo iš recesijos.⁶⁰ 2010 metų pabaigoje JK realaus bendrojo vidaus produkto (toliau BVP) augimas siekė tik 1,9 %, o valstybės skola – 74,6 % BVP ir nedarbas – 7,9 %, ⁶¹ lyginant su Kinija, kurios BVP tais pačiais metais augo 10,6 %, o valstybės skola siekė 33,9 % BVP, o nedarbas – 4,1 %.⁶² Dar daugiau, Kinija iš tikrųjų rėmė globalų ekonominį atsigavimą, remiantis savo einamųjų sąskaitų perviršiumi, kurį sudarė 10,1 % BVP 2007 m.⁶³ Atitinkamai, JAV pati sunkiai tvarkėsi su ekonominiais iššūkiais, o JK nepalanki ekonominė padėtis skatino ieškoti alternatyvių kapitalo šaltinių, finansuoti ekonominį atsigavimą namuose, o akivaizdžiausias to pasirinkimas buvo Kinija.

Tuometinė B. Obama'os administracija atėjo su naujais užsienio politikos prioritetais, kuriuose proporcingai sumažėjo terorizmo ir iškilo Kinijos reikšmė. Natūraliai su JAV padidėjusiu dėmesiu Pietryčių Azijos regionui santykinai sumenko transatlantinės partnerystės reikšmė, kuomet

---

⁵⁷ Conservative Party, „The Conservative Manifesto 2010: Invitation to Join the Government of Britain.“ London: Pureprint Group, 2010, 103.

⁵⁸ John Hemmings, „Beware the Fatal Flaws of Britain's China Strategy.“ The Diplomat, 2015. <<https://thediplomat.com/2015/10/the-trouble-with-britains-china-strategy/>> [Žiūrėta 2021 04 16].

⁵⁹ Economic and Social Research Council, „Economics: The global financial crisis.“ <<https://esrc.ukri.org/public-engagement/social-science-for-schools/resources/the-global-financial-crisis/>> [Žiūrėta 2021 03 07].

⁶⁰ Grahame Allen, „Recession and recovery.“ House of Commons Library Research, 2010. <https://www.parliament.uk/globalassets/documents/commons/lib/research/key_issues/Key-Issues-Recession-and-recovery.pdf> [Žiūrėta 2021 03 07].

⁶¹ International Monetary Fund, „United Kingdom.“ <<https://www.imf.org/en/Countries/GBR>> [Žiūrėta 2021 03 09].

⁶² International Monetary Fund, „China.“ <<https://www.imf.org/en/Countries/CHN>> [Žiūrėta 2021 03 09].

⁶³ Stephen King, „Why China's role as the world's shock absorber is changing.“ Financial Times, 2015. <<https://www.ft.com/content/7a802c07-1f27-357a-8337-d479189087e3>> [Žiūrėta 2021 03 09].

amerikiečiams didinant įsitraukimą Azijos–Ramiojo vandenyno regione buvo mažinamas buvimas Irake ir Afganistane. Tuo tarpu D. Cameron`ui racionalu buvo atsiriboti nuo pirmtako nepopuliarios užsienio politikos, kuris aktyviai rėmė amerikiečių vienašališką užsienio politiką po 2001 m. rugsėjo 11 d. įvykių Niujorke ir Vašingtone. T. Blair`as ne tik perėmė dalį diplomatinės naštos, susitikdamas su 54 Europos ir Vidurio Rytų lyderiais,⁶⁴ bet ir turėjo padengti dalį Afganistano ir Irako karų išlaidų, kurios JK sudarė 8 milijardų svarų 2006 m.⁶⁵ Remiantis 2007 m. apklausų duomenimis 55 % JK respondentų manė, kad kariniai veiksmai prieš Iraką buvo klaida, o 2013 m. 53 % respondentų laikėsi šios nuomonės.⁶⁶ Todėl išorės spaudimas skatino JK atsigręžti į Kiniją, kuri buvo santykinai pajėgi kompensuoti laikinai prarastą partnerystę su JAV ir finansuoti ekonominį atsigavimą namuose.

2.2 D. Cameron`o kadencijos: 2010 m. ir 2015 m. vyriausybės

Šioje tyrimo dalyje yra labiau svarbi D. Cameron`o kadencija nei kitos dėl kelių priežasčių. Ši kadencija suteikia atskaitos tašką kitų premjerų vadovavimo laikotarpių stebėjimui ir jų tarpusavio lyginimui, be to apima ankstyvą periodą po 2008 m. finansų krizės šoko. Šioje tyrimo dalyje yra pastebima, kad Friedberg`o teorinės įžvalgos nuo JK ir Kinijos atvejo pakankamai prasilenkia. Nepaisant to, empirinėje dalyje prieinamos išvados yra akademiškai aktualios, juo daugiau praturtina galutines tyrimo išvadas.

Remiantis Friedberg`o valstybių prisitaikymo prie santykinio nuosmukio teorine prieiga, išskirtinai suvokimo modeliu, dideli sukrėtimai turėjo atverti galimybių langą ir padėti pakeisti egzistuojančias nuostatas apie savo ir kitos valstybės santykinę galią. Visgi, šiame tyrime pabadžius atsekti pagrindinių sprendimų priėmėjų viešus pasisakymus, tuo labiau užsienio politikos liniją oficialiuose JK dokumentuose ir strategijose galima išvelgti dvejopus rezultatus. Visų pirma, JK palietęs tarptautinis sukrėtimas nebuvo pakankamas tam, kad sudarytų sąlygas pagrindiniams sprendimų priėmėjams Londone iš pagrindų pakeisti nuostatas apie JK galią santykyje su Kinija. Tačiau 2008 m. finansų krizė buvo rimtas akstinas pakeisti britų sprendimų priėmėjų suvokimą apie Kinijos santykinę galią, kuomet

---

⁶⁴ Elisabeth Bumiller, „A nation challenged: Britain; Bush and Blair Trade Praise At White House Love Fest.“ *The New York Times*, 2001. <<https://www.nytimes.com/2001/11/08/world/a-nation-challenged-britain-bush-and-blair-trade-praise-at-white-house-love-fest.html>> [Žiūrėta 2021 03 09].

⁶⁵ Kitty Donaldson, „U.K. Spending on War in Iraq, Afghanistan Rises to \$16 Bln.“ Bloomberg, 2006. <<https://web.archive.org/web/20070607041235/http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601102&sid=aZiloVkUJNrw&refer=uk>> [Žiūrėta 2021 03 09].

⁶⁶ Statista, „Do you think the United States and Britain are/were right or wrong to take military action against Iraq?“ 2015. <<https://www.statista.com/statistics/583975/united-kingdom-uk-public-opinion-of-military-action-in-iraq/>> [Žiūrėta 2021 03 09].

Kinija reikšmingai prisidėjo prie globalios ekonomikos gaivinimo. Remiantis pačio premjero D. Cameron`o žodžiais „Paprasciau tariant: Kinija vėl tapo didžiąją globalia galia.“⁶⁷ Natūralu, kad britų politinio elito pasikeitusių nuostatų priežastis buvo netik išaugęs Kinijos tarptautinis statusas, bet ir strateginės priežastys, skatinusios pritraukti Kinijos kapitalą ir investuoti į ekonomikos atsigavimą namuose.

Maža to, JK siekė save pristatyti, kaip natūraliais partneriais Kinijai, turinčiais daug ko bendro ir galinčiais pasiūlyti abipusiškai naudingą partnerystę. JK pripažino, kad Kinija yra labai svarbi rinka jos ekonominei plėtrai.⁶⁸ Tuo pačiu, JK buvo pabrėžiamas ekonomikų papildomumas, nes JK kompanijos yra idealios prisidėti prie Kinijos ekonomikos plėtros ateityje ir atitiktų Kinijos siekį restruktūrizuotiis.⁶⁹ Šiuos diplomatinis pareiškimus atitiko numatytas bendras tikslas – „dirbti partneriais augimui“⁷⁰, kuris yra įtvirtintas JK ir Kinijos pasirašytame memorandume. Remiantis JK išdo sekretoriaus George`o Osborne`o žodžiais: „, Nenoriu, kad bandytume priešintis jūsų [Kinijos] ekonominei pažangai, noriu, kad Didžioji Britanija ja pasidalintų.“⁷¹

Antra, D. Cameron`o kadencijos laikotarpiu galima tvirtai įsitikinti tuo, kad sprendimų priėmėjų ar ministrų kabineto narių vidiniai įsitikinimai ar įsivaizdavimas apie JK santykinę galią leido atsispirti susitaikyti su santykinu nuosmukiu. Kaip šios tendencijos pavyzdys galėtų būti labai dažnai pabrėžiamas JK išskirtinis statusas ir iš to kylančios galimybės, leidžiančios JK būti natūraliais Kinijos partneriais. Kadangi Kinijos firmos ir toliau plečiasi pasauliniu mastu, joms reikia patirties sektoriuose, kuriuose JK klesti - nuo gyvosios gamtos mokslų, aukštųjų technologijų gamybos ir mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų, iki pasaulyje pirmaujančių švietimo, kūrybinių industrijų ir profesionalių paslaugų.⁷² Maža to, JK verslo įmonių prekės, paslaugos, patirtys ir įgūdžiai gali padėti Kinijos

---

⁶⁷ David Cameron, „Prime Minister: "We want a strong relationship with China".“

<<https://www.gov.uk/government/speeches/prime-minister-we-want-a-strong-relationship-with-china>> [Žiūrėta 2021 05 15].

⁶⁸ Lord Green, „Lord Green looks East to boost trade opportunities.“ Foreign & Commonwealth Office, 2011.

<<https://www.gov.uk/government/news/lord-green-looks-east-to-boost-trade-opportunities>> [Žiūrėta 2021 03 10].

⁶⁹ Nick Clegg, „Deputy Prime Minister to host visit of Chinese Vice-Premier Li Keqiang.“ Deputy Prime Minister's Office, 2011. <<https://www.gov.uk/government/news/deputy-prime-minister-to-host-visit-of-chinese-vice-premier-li-keqiang--2>> [Žiūrėta 2021 03 10].

⁷⁰ Department for International Development, „MOU enhancing development cooperation between China and the UK.“ 2013. <<https://www.gov.uk/government/publications/mou-enhancing-development-cooperation-between-china-and-the-uk>> [Žiūrėta 2021 03 11].

⁷¹ George Osborne, „Chancellor's speech to students at Peking University.“ HM Treasury, 2013. Cabinet Office, 2010. <<https://www.gov.uk/government/speeches/chancellors-speech-to-students-at-pekings-university>> [Žiūrėta 2021 05 15].

⁷² Hugo Swire, „China: Challenges and opportunities for UK business.“

užmojams judėti į priekį pramonės gamybos vertės grandine (angl. *value chain*).⁷³ JK turi santykinį pranašumą teisės viršenybės srityje, kaip to pavyzdys yra JK bendroji teisės sistema, puiki teisminės valdžios reputacija ar stipraus teisinių paslaugų sektorius.⁷⁴

Rezumavus D. Cameron`o kadenciją galima teigti, kad išorės spaudimas skatino britus pripažinti Kinijos didžiosios galios statusą. Savo ruožtu, tai buvo strateginis pasirinkimas, siekiant pritraukti Kinijos kapitalą investicijoms namuose ir užmegzti prekybinius santykius. Vis dėlto išorės spaudimas buvo nepakankamas, kad Londonas susitaikytų su santykinės galios nuosmikiu. Svarbų vaidmenį atliko JK sprendimų priėmėjų įsitikinimai apie savo valstybės santykinį pranašumą, kaip to pavyzdys yra JK pranašesnė ekonomikos struktūra ar teisminės valdžios reputacija.

2.3 T. May kadencijos: 2016 m. ir 2017 m. vyriausybės

Sutelkus dėmesį į T. May kadenciją galima išvengti nemažai panašumų su D. Cameron`o užsienio politika Kinijos atžvilgiu, kai JK vėl atsirado nelygioje padėtyje santykiuose su Kinija. T. May kaip ir jos pirmtakas susidūrė su dideliu vidaus sukrėtimu, perėmus valdžia neseniai po „Brexit“ referendumo. Vėlgi, šiame tyrime Friedberg`o teorinės išvalgos neatitiko analizuojamo JK atvejo, nes išorės sukrėtimas nepakeitė britų politinio elito vyravusių įsitikinimų apie JK ekonominės struktūros ar teisinės sistemos pranašumą.

Šioje kadencijoje ir toliau buvo atkreipiamas dėmesys į abiejų valstybių ekonomikų papildomumą, atpažįstamos bendros galimybės ir papildomi abiejų valstybių įgūdžiai.⁷⁵ Kaip šios tendencijos pavyzdys yra JK jūrų pramonė, kurios įmonės turi įgūdžių, kompetencijos, žmonių ir infrastruktūros, kad galėtų padėti plėtoti Kinijos ambicingus planus jūrų sektoriuje.⁷⁶ Tačiau kadencija išsiskyrė aktyviau nei įprastai akcentuojamu JK ir Kinijos globalių galių statusu, jų globaliu požiūriu ir bendradarbiavimo patikiniu,

---

Foreign & Commonwealth Office, 2013. <<https://www.gov.uk/government/speeches/china-challenges-and-opportunities-for-uk-business>> [Žiūrėta 2021 05 15].

⁷³ William Hague, „UK and China: Partners for growth.“ Foreign & Commonwealth Office, 2011. <<https://www.gov.uk/government/speeches/uk-and-china-partners-for-growth>> [Žiūrėta 2021 05 15].

⁷⁴ Hugo Swire, „Advancing the rule of law in China: a deeper United Kingdom-China partnership.“ Foreign & Commonwealth Office, 2016. <<https://www.gov.uk/government/speeches/advancing-the-rule-of-law-in-china-a-deeper-united-kingdom-china-partnership>> [Žiūrėta 2021 05 15].

⁷⁵ Theresa May, „PM speech in Beijing: 1 February 2018.“ Prime Minister's Office, 2018. <<https://www.gov.uk/government/speeches/pm-speech-in-beijing-1-february-2018>> [Žiūrėta 2021 03 18].

⁷⁶ Mark Garnier, „UK government ministers attend first maritime trade mission in China.“ Department for International Trade, 2017. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-government-ministers-attend-first-maritime-trade-mission-in-china>> [Žiūrėta 2021 05 16].

sprendžiant dideles problemas, su kuriomis susiduriama ir šiandien.⁷⁷ Pastebimi pakitimai diplomatinuose pasisakymuose buvo natūrali reakcija į „Brexit“, kai naujosios vyriausybės buvo siekiama nuraminti vidaus auditoriją apie JK ateities vaidmenį tarptautinėje arenoje, semiantis įkvėpimo iš imperinės praeities.

Rezumavus T. May kadenciją galima prieiti labai panašių išvadų, kaip ir apie praėjusias vyriausybes. „Brexit“ sukrėtimas nemotyvavo britų politinį elitą pakeisti įsitikinimus apie JK galią santykiuose su Kinija, juolab svarbūs Kinijos sprendimų priėmėjai viešai rėmė JK narystę ES. Tačiau Londono politinio elito įsitikinimai apie valstybės ekonominį pranašumą ir gerovę skatino atsispirti pripažinti JK santykinį nuosmukį.

2.4 B. Johnson`o kadencijos: 2019 m. vyriausybės

Pasikeitus vyriausybei kurį laiką nebuvo įžvelgiama, radikalių pokyčių JK užsienio politikoje Kinijos atžvilgiu. B. Johnson`as tęsė pirmtakų užsienio politikos liniją, kuomet ir toliau buvo pabrėžiama dvišalio santykio svarba ir numatomas poreikis dirbti kartu, sprendžiant įvairius klausimus, įskaitant abipusiškai naudingos ekonominės partnerystės stiprinimą.⁷⁸ Pažymėtina, kad šiame poskyryje yra susiduriama su santykinai nedideliu kiekiu empirinių įrodymų. Turint omenyje, kad B. Johnson`o kadencija šiuo metu yra pakankamai trumpa, tuo labiau ji vis dar besitęsia ir pandemija užgožė didžiąją dalį užsienio bei vidaus politikos darbotvarkės.

Nepaisant išsakytų potencialių ribotumų galima generuoti tam tikras išvadas apie empirinę tikrovę. B. Johnson`o kadencijos laikotarpiu buvo galima įžvelgti ryškius pasikeitimus, lyginant su aukščiau aptartais jo pirmtakais. Užuo B. Johnsonui toliau gynus lygiavertės partnerystės ambiciją, ką darė jo pirmtakai, jau dabar galima pastebėti, kad jo ir viso ministrų kabineto konsensusą, kad buvo susitaikyta su JK santykinio nuosmukio santykiuose su Kinija. Vienas iš geriausių to įrodymų yra visai neseniai paskelbta JK nacionalinio saugumo ir tarptautinės politikos apžvalga (angl. *Global Britain in a competitive age: The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy*),

---

⁷⁷ Boris Johnson, „UK-China relations flourish at the 2017 People-to-People Dialogue.“ Foreign & Commonwealth Office, 2017. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-china-relations-flourish-at-the-2017-people-to-people-dialogue>> [Žiūrėta 2021 03 18].

⁷⁸ Boris Johnson, „PM call with President Xi of China: 18 February 2020.“ Prime Minister's Office, 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-xi-of-china-18-february-2020>> [Žiūrėta 2021 03 23].

kurioje Kinija buvo tiesiogiai įvardinta kaip „strateginė konkurentė.“⁷⁹ Tuo labiau dokumente yra ne tik susitaikoma su išaugusia Kinijos ekonomine galia, bet ir įvardinama didžiausia ekonomine grėsme JK ekonominiam saugumui.⁸⁰ Tačiau JK prisitaikymas prie santykinio nuosmukio nevēluoja, bet galima pastebėti išsikeltus tikslus ir realiai įgyvendinamas priemones. Toje pačioje strategijoje yra numatomi prioritetai: sukurti tvirtą diplomatinę sistemą dvišalių santykių vystymui, stiprinti nacionalinės kritinės infrastruktūros ir jautrios technologijos apsaugą, stiprinti kritinių pasiūlos grandinių atsparumą.⁸¹ O praktiniuose sprendimuose galima tai išvelgti, kai premjeras paskelbė apie planus įsteigti dešimties demokratių valstybių organizaciją, siekiant išspręsti 5G ir pažeidžiamų prekybos grandinių problemas.⁸²

Rezumavus B. Johnson`o kadenciją galima prieiti išvados, kad tarp pagrindinių sprendimų priėmėjų pasikeitė konsensusas apie JK galią santykyje su Kinija. Žinoma, šiame darbe, nėra eliminuojamos kitos išorės priežastys, pavyzdžiui, JAV priešiškas Kinijai prezidentas, pandemija, prekybos karas ar Kinijos vagiama intelektualinė nuosavybė. Tačiau tyrime laikomasi nuomonės, kad svarbi sąlyga buvo pasikeitęs politinio elito konsensusas apie JK galią santykyje su Kinija.

2.5 Rezultatų apibendrinimas

Šioje tyrimo dalyje galima prieiti dviprasmiškų išvalgų, kuomet yra bandoma pritaikyti Friedberg`o teorines išvalgas siekiant paaiškinti pastaruosius JK užsienio politikos pokyčius Kinijos atžvilgiu. Atlikus trumpą empirinės dalies refleksiją galima prieiti išvados, kad Friedberg`o valstybių prisitaikymo prie santykinio nuosmukio teorinė prieiga suteikia tvirtų empirinių argumentų, kad būtų galima suabejoti asimetrijos argumentu, kuris apibūdino galimą JK globalų vaidmenį po 2008 m. finansų krizės ir „Brexit.“

Friedberg`o valstybių susitaikymo su santykinio nuosmukio teorinė prieiga, išskirtinai suvokimo modelis, tyrimui suteikia įdomią neoklasikinio realizmo stovyklos prieigą, kuri leido detaliau suprasti

---

⁷⁹ HM Government, „Global Britain in a competitive age: The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.“ London, 2021.

<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/975077/Global_Britain_in_a_Competitive_Age-_the_Integrated_Review_of_Security__Defence__Development_and_Foreign_Policy.pdf> [Žiūrėta 2021 05 17].

⁸⁰ Ten pat.

⁸¹ Ten pat.

⁸² Erik Brattberg ir Ben Judah „Forget the G-7, Build the D-10.“ Foreign Policy, 2020.

<<https://foreignpolicy.com/2020/06/10/g7-d10-democracy-trump-europe/>> [Žiūrėta 2021 02 17].

įvykusius pokyčius JK užsienio politikoje. Pasak profesoriaus, valstybės pagrindiniai sprendimų priėmėjai lengvai neatsisakys savo įsitikinimų apie viršesnę savo pačios santykinę galią. Šiuos politinio elito tvirtai įsitvirtinčius įsitikinimus, sąlygoja įsivaizdavimas apie savo valstybės viršesnę gerovę, galią, įgūdžius ar drąsą. Todėl šie įsitikinimai yra sunkiai pakeičiami, išskyrus didelių sukrėtimų ar šokų atveju. Šių teorinių lūkesčių akivaizdžiai neatitinka D. Cameron`o ir T. May vyriausybės, nors ir kiekviena iš jų darbą pradėjo po svarbių šalių sukrėtusių įvykių. Abiejų kadencijų metu buvo pripažįstamas Kinijos kaip didžiosios galios statusas, daugiausiai dėl racionalių išskaičiavimų. Tačiau tai nereiškė, kad JK automatiškai susitaikė su savo santykinės galios nuosmikiu santykyje su Kinija, bet priešingai JK tvirtai jautė santykinį pranašumą dėl savo ekonomikos struktūros, teisinės sistemos ir ekspertinių žinių.

Situacija pastebimai pradėjo keistis, kai valdžią JK perėmė B. Johnson`as. JK strateginiuose dokumentuose netik buvo aiškiai įvardinama Kinija kaip strateginė konkurentė, bet ir pripažįstama jos santykinė galia santykyje su JK. Tačiau, kitaip negu Friedberg`as numatė, kad valstybių adaptacija vėluos, JK netik politiniu, bet ir praktiniu lygmeniu aktyviai prisitaiko prie santykinio nuosmukio santykyje su Kinija.

Šioje tyrimo dalyje išstudijavus pagrindinių JK sprendimų priėmėjų pasisakymus ir politinio elito konsensusą strateginiame dokumente buvo galima nustatyti, kad JK adaptacijai prie santykinio nuosmukio įtakos nedarė išorės šokai. Kitaip negu, viešojoje erdvėje buvo spekuliuojama po 2008 m. ar „Brexit.“

3. JK ir Kinijos asimetriniai galios santykiai

Kalbėti apie JK ir Kinijos santykio asimetriją buvo populiariu ir paprasta, nes leido pakankamai supaprastinti empirinę tikrovę, kai vyravo tarptautinis ekonominis neapibrėžtumas ir perėmus valdžią naujai koalicinei vyriausybei, turėjusiai specifinį požiūrį į ekonominį atsigavimą namuose. Taigi, užuot santykį interpretavus viena kryptimi, JK ribotomis galimybėmis veikti tarptautiniu mastu ar nesibaigiančiu poreikiu Kinijos investicijoms namuose, šiame tyrime yra sutelkiamas dėmesys į santykį tarp valstybių. Savo ruožtu, tai prisideda prie bandymo pasiūlyti įtikinamą interpretaciją, remiantis Womack'o teorinėmis išvalgomis, kaip britų sprendimų priėmėjai priėjo išvados apie asimetriją santykyje su Kinija.

Šiame skyriuje yra tikrinamos simetrinių ir asimetrinių santykių koncepcijos, abejais atvejais yra apibūdinami nelygūs santykiai tarp valstybių, bet pastaruoju atveju kyla struktūriniai valstybių dėmesio ir elgesio skirtumai. Todėl nepakanka stebėti tik valstybių statistinius rodiklius, nusakančius JK ir Kinijos pajėgumų netolygumus, bet būtina aptikti pokyčius dvišalių santykių darbotvarkėje. Atitinkamai, užsienio politikos prioritetai netik gali indikuoti apie valstybių priskiriamą reikšmę santykiui, bet ir sufleruoti, kuri iš jų yra labiau priklausoma nuo santykio. Kraštutiniu atveju gali padėti aptikti valstybių struktūrinius dėmesio ir elgesio skirtumus, kurie tyrime yra nustatomi stebint dvišalių santykių darbotvarkės klausimų raidą. Galiausiai tyrime galima susidaryti nuomonę, kad empirinė tikrovė yra kompleksiškesnė nei iki tol buvo manoma ir pastebima asimetrijos ribotos galimybės paaiškinti JK užsienio politikos pokyčius Kinijos atžvilgiu, tyrimo nustatytose laiko ribose.

3.1 D. Cameron`o kadencijos: 2010 m. ir 2015 m. vyriausybės

D. Cameron`as perėmė valdžią JK nedėkingu laikotarpiu, kuomet egzistavo tarptautinis nestabilumas ir augo vidaus problemos, o istoriškai artimiausias partneris, JAV, taip pat susidūrė su ekonominiu sunkmečiu namuose. Užuot premjerui nusprendus uždėti visą ekonominę naštą savo rinkėjams ant pečių, Cameron`as pasirinko ją kompensuoti Kinijos kapitalu. Diplomatinis pranešimas apie ekonomikų papildomumą toliau pagrindžia empirinę analizę apie realią JK-Kinijos tarptautinę sąveiką.

Statistinių rodiklių apžvalga leidžia pasidaryti dalines išvadas apie objektyviai egzistuojančius valstybių pajėgumus ir iš jų kylančias galimybes pritraukti kitos valstybės dėmesį. Remiantis 2010 m. statistiniais rodikliais, JK yra svarbi Kinija dėl ekonomikos dydžio ir populiacijos, bet jai kyla didesnė

rizika dėl patiriamo prekybos deficito santykyje. Tuo tarpu Kinijai svarbi išlieka JK dėl R&D tyrėjų, jos turistų, ekonomikos kompleksiskumo ir TUI Honkonge. Tačiau, kaip galima pastebėti, JK ir Kinijai santykis yra gana panašiai svarbus viena kitai, liečiant išlaidas R&D ir eksporto apimtis. Oficialūs statistiniai rodikliai skatina priėti dviprasmiškų dalinių išvadų, kad egzistuoja santykiniai pajėgumų skirtumai, bet negalima atmesti galimybės užsitikrinti pakankamai panašiai svarbų santykį abejoms valstybėms.

Srautų šaltinis	JK	Kinija
BVP (JAV doleriai)	2.48 trln.	6.03 trln.
BVP vienam gyventojui (JAV doleriai)	39.58 tūkst.	4.5 tūkst.
Eksporto vertė į kitą šalį (JAV doleriai)	11.4 mlrd.	49.7 mlrd.
Eksporto dalis nuo viso šalies eksporto	2.8%	2.92%
Prekybos balansas (svarai)	-20.5 mlrd.	
Ekonomikos kompleksiskumo reitingas (2011 m.)	11 vieta	33 vieta
TUI (JAV doleriai) (Top 20 šaltinis)	<ul style="list-style-type: none"> • TUI į Honkongą: 49,316 mlrd. (8 vieta); • TUI į žemyninę Kiniją: 9,399 mlrd.; 	<ul style="list-style-type: none"> • TUI iš Honkongo: 15,184 mlrd. (11 vieta); • TUI iš žemyninės Kinijos 628 mln.
Turistų vizitų skaičius	57 500	186 000
Turizmo rinkos svarba	14 vieta	30 vieta
Populiacija	62.76 mln.	1.34 mlrd.
Išlaidos R&D (% BVP)	1.661%	1.714 %
Tyrėjai R&D mln. žmonių	4043	885

1 lentelė. Autorės surinkti reikšmingi 2010 m. statistiniai rodikliai

Dalines išvadas, kildinamas iš statistinių rodiklių, galutinai gali patvirtinti arba paneigti empirinė tikrovė, nusakanti realią dvišalių santykių padėtį. Stebint dvišalių santykių prioritetų ypatumus galima nustatyti, kiek juose dominuoja didesni JK partnerės pajėgumai. Pradėjus nuo JK užsienio politikos prioritetų, kuriuose galima įžvelgti britų keliamus plačius tikslus santykyje su Kinija, šio poskyrio analizę baigia aptariami Kinijos prioritetai santykyje su JK.

Vienas iš svarbiausių JK prioritetų buvo bandymas pasinaudoti Kinijos ekonominiais galiais (BVP) su kuo galima įsitikinti pastebėjus praktinius pavyzdžius. Bene labiausiai iš jų buvo pastebima Londono mėginimais pritraukti Kinijos kapitalą investicijoms į kritinę šalies infrastruktūrą, kas įprastai sukeltų diskusijų laviną daugelyje Vakarų demokratinių šalių. Kaip šios tendencijos pavyzdys yra Kinijos kompanijų mažumos akcijų įsigijimas naujajame „Hinkley Point C“ branduolinės jėgainės projekte, investicijos į dviejų branduolinių reaktorių statybas, Šiaurės Anglijos (angl. *Northern Powerhouse*) ir Midlands`o infrastruktūros projektus. Taip pat bendros įmonės laimėjo projektus vystyti Mančesterio oro uostą bei statyti saulės baterijų infrastruktūrą JK. Kitas praktinis pavyzdys yra Londono parama Kinijos ambicijoms internacionalizuoti juanį tarptautinėse finansų rinkose. Šios tendencijos gera iliustracija yra Londono Vertybinių popierių biržos sudarytos galimybės juaniais investuoti į Kinijos akcijų rinkas ir JK tapo pirmąja Vakarų valstybe, kuri išleido obligacijas juaniais. Atitinkamai, Kinijos buvo pasirinktas Londonas pirmąja užsienio vieta prekiauti savo obligacijomis, išleistomis juaniais. Šis Londono žingsnis netik prisidėjo prie savo įvaizdžio kaip tarptautinio finansų centro stiprinimo, bet ir palengvino JK įsikūrusių įmonių verslo ryšių mezgimą su partneriais Kinijoje bei generavo pelną Londonui. Paskutinis pavyzdys – JK prisijungimas prie Azijos infrastruktūros investicinio banko (toliau AIIB), kuris buvo sukurtas kaip Kinijos politinis projektas ir alternatyva Vakarų dominuojamam Tarptautiniam valiutos fondui (toliau TVF). Šis Londono politinis sprendimas turėjo generuoti alternatyvius finansinių išteklių srautus, kuriais būtų buvę galima finansuoti ekonomikos atsigavimą namuose.

Mažiau pastebimi Londono prioritetai yra mėginimas pasinaudoti Kinijos milžiniška populiacija ir turizmo potencialiomis galimybėmis. Statistiniai rodikliai iliustruoja, kad Kinijoje šešiasdešimties metų ir vyresnių gyventojų dalis padidės nuo 12,4% žmonių (2010 m.) iki 28% (2040 m.).⁸³ Todėl auganti paklausa ir išlaidos sveikatos apsaugai paskatino britų verslą atkreipti dėmesį į Kinijos rinką. JK įmonės sudarė sandorius Kinijoje statyti ligonines ir vystyti mišraus naudojimo sveikatos priežiūros įstaigas,⁸⁴ Kinijai pardavė technologijas, teikė mokymų ir specializuoto gydymo paslaugas.⁸⁵ Tuo tarpu, nors ir Kinijos turistų apsilankymo rodikliai JK yra santykinai nedideli, bet šioje srityje Londonas įžvelgė

---

⁸³ World Health Organisation, „China country assessment report on ageing and health.“ 2015. <<https://www.who.int/ageing/publications/china-country-assessment/en/>> [Žiūrėta 2021 03 17].

⁸⁴ Department of Health and Social Care, „Multimillion boost to UK economy as healthcare trade deals with China sealed.“ 2013. <<https://www.gov.uk/government/news/multimillion-boost-to-uk-economy-as-healthcare-trade-deals-with-china-sealed>> [Žiūrėta 2021 03 12].

⁸⁵ George Freeman, „Boost for global health as UK and China agree £2 billion of healthcare trade and investment deals.“ UK Trade & Investment, 2015. <<https://www.gov.uk/government/news/boost-for-global-health-as-uk-and-china-agree-2-billion-of-healthcare-trade-and-investment-deals>> [Žiūrėta 2021 03 13].

perspektyvią potencialią nišą augimui. Pavyzdžiui, JK vyriausybė pradėjo „China Welcome“ programą, kuria siekiama pritraukti Kinijos verslą ir turistus.⁸⁶ Taip pat vyriausybės buvo supaprastintos vizų paraiškos išimtinai Kinijos turistams⁸⁷ ir pratęstas galiojimo laikas standartinei atvykėlio vizai, nuo šešių mėnesių iki dviejų metų.⁸⁸ Matyti, kad Londono dvišalės darbotvarkės prioritetuose akivaizdžiai dominuoja Kinijos didesni pajėgumai, išskiriant ekonomikos galią, populiaciją ir turizmo galimybes.

Tuo tarpu Kinijos užsienio politikos prioritetai gali būti kiek netikėti, kuomet aukščiau darbe buvo nustatyti JK pajėgumų netolygumai santykiyje su Kinija. Nepaisant to, dvišalių santykių darbotvarkėje yra identifikuojami Kinijai svarbūs prioritetai, kurie sufleruoja apie priskiriamą reikšmę JK pajėgumams atitinkamose srityse. Tokį teiginį pagrindžia JK žmoniškųjų išteklių potencialas R&D srityje ir ekonomikos kompleksškumas. Pirmuoju atveju, JK gali pasiūlyti platesnes galimybes Kinijai, atrasti atsakymus į jai rūpimus klausimus. Viena iš to krypties pastebima, kai abiejų valstybių buvo bendrai finansuojamos mokslininkų partnerystės. JK mokslininkai vadovauja arba koordinuoja tyrimų grupėms, siekiant padėti pasiruošti apsaugoti nuo ekstremalių oro sąlygų ir pasirengti besikeičiančiam Azijos klimatui.⁸⁹ Ieškoma atsakymų į rūpimus klausimus jūrų energijos, regeneracinės medicinos, kamieninių ląstelių pažangos, atmosferos taršos, žmonių sveikatos bei dirvožemio ekosistemos palaikymo srityse.⁹⁰ Maža to, britų mokslininkai aiškinosi, kaip geriausiai apsaugoti, kontroliuoti ir sustabdyti vaistams atsparias infekcijas.⁹¹ Partnerystės buvo numatytos tyrimų srityse, apimančias mažai anglies dvideginio į aplinką išskiriančius gamybos procesus ir technologijas, aplinkai nešalesnius miestus ir atviroje jūroje esančius atsinaujinančius šaltinius JK ir Kinijoje.⁹² Kita to kryptis yra įžvelgiama, kai Kinijos kompanijos

---

⁸⁶ Maria Miller, „UK campaign to become China’s most welcoming tourist destination.” Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2013. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-campaign-to-become-chinas-most-welcoming-tourist-destination>> [Žiūrėta 2021 04 19].

⁸⁷ George Osborne, „Chancellor announces simplified visa applications for Chinese visitors.“ 2013. <<https://www.gov.uk/government/news/chancellor-announces-simplified-visa-applications-for-chinese-visitors>> [Žiūrėta 2021 04 19].

⁸⁸ David Cameron, „PM announces significant changes to visitor visas for Chinese tourists for the benefit of the British economy.“ Prime Minister's Office, 2010. <<https://www.gov.uk/government/news/pm-announces-significant-changes-to-visitor-visas-for-chinese-tourists-for-the-benefit-of-the-british-economy>> [Žiūrėta 2021 04 20].

⁸⁹ David Willetts, „UK and China agree multi-million pound global research deals.“ Department for Business, Innovation & Skills, 2014. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-and-china-agree-multi-million-pound-global-research-deals>> [Žiūrėta 2021 03 13].

⁹⁰ Ten pat.

⁹¹ British Embassy Beijing, „UK and China launch joint project to fight antibiotic resistance.“ 2014. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-and-china-launch-joint-project-to-fight-antibiotic-resistance>> [Žiūrėta 2021 03 14].

⁹² British Embassy Beijing, „UK and China agree £20 million Low Carbon Innovation programme.“ 2014. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-and-china-agree-20-million-low-carbon-innovation-programme>> [Žiūrėta 2021 03 12].

investuoja į vystomas technologijas JK, o to pavyzdys galėtų būti investicija į sveikatos apsaugos technologijos (angl. *Point-of-care testing*) R&D.⁹³

Kinijos kita prioritėtinė kryptis, kyla iš JK ekonomikos kompleksiskumo. Ši teiginį sustiprina pavyzdžiai, paimti iš prekybos susitarimų tarp abiejų valstybių įmonių, pasirašytų dvišalių susitikimų su aukšto rango valstybių vadovais metu. Kaip pavyzdys galėtų būti, kai JK kompanijos įsipareigojo aprūpinti energetikos infrastruktūra ir aukštosios technologijos sportinėmis mašinomis⁹⁴ bei anglies įleidimo (angl. *coal injection*) technologija Kiniją.⁹⁵ Britų kompanija „Rolls Royce“ sudarė prekybos susitarimą tiekti aukštos kokybės variklius lėktuvams bei kiti su partneriais Kinijoje įsipareigojo statyti septynis kruizinius laivus.⁹⁶ Todėl įsigilinus į Kinijai svarbius dvišalių santykių prioritetus galima įžvelgti, kad Kinijos buvo skiriamas pakankamai reikšmingas dėmesys JK, santykinio pranašumo srityse.

Apibendrinus D. Cameron`o kadenciją galima teigti, kad egzistuoja Jungtinės Karalystės ir Kinijos pajėgumų skirtumai. Tačiau šiame atvejuje, kitaip negu Womack`o teorinės įžvalgos numato, santykiniai pajėgumų skirtumai nesukūrė galimybių JK būti visiškai dominuojama santykio su Kinija. Šios įžvalgos yra prieinama išstudijavus dvišalio santykio darbotvarkės ypatumus, kai JK aktyviai bandė pasipelninti Kinijos ekonominės galios, populiacijos ir turizmo pajėgumais. Tuo tarpu didesnę priklausomybę iš dalies kompensavo Kinijos prioritetai, kuriais buvo siekiama pasinaudoti JK žmogiškųjų išteklių potencialu R&D srityje ir ekonomikos kompleksiskumu. Todėl, pagal Womack`o galios asimetrijos teoriją, tokie santykiai nebūtų asimetriniai, nes nekyla struktūriniai valstybių dėmesio ir elgesio skirtumai.

3.2 T. May kadencijos: 2016 m. ir 2017 m. vyriausybės

T. May prisiėmė atsakomybę vadovauti šaliai po „Brexit“, kuris vienareikšmiškai prisidėjo prie iš pagrindų peržiūrimos vidaus ir užsienio politikos krypties. Viena iš pastebimų išimčių buvo JK santykiai

---

⁹³ George Freeman, „Boost for global health as UK and China agree £2 billion of healthcare trade and investment deals.“ UK Trade & Investment, 2015. <<https://www.gov.uk/government/news/boost-for-global-health-as-uk-and-china-agree-2-billion-of-healthcare-trade-and-investment-deals>> [Žiūrėta 2021 03 13].

⁹⁴ David Cameron, „£5.6 billion worth of deals signed in China.“ Prime Minister’s Office, 2013. <<https://www.gov.uk/government/news/56-billion-worth-of-deals-signed-in-china>> [Žiūrėta 2021 04 21].

⁹⁵ Vince Cable, „UK-China firms announce deals as Business Secretary opens trade talks.“ Department for Business, Innovation & Skills, 2010. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-china-firms-announce-deals-as-business-secretary-opens-trade-talks>> [Žiūrėta 2021 04 21].

⁹⁶ Sajid Javid, „Billions of pounds in UK-China business deals agreed at business summit.“ UK Trade & Investment, 2015. <<https://www.gov.uk/government/news/billions-of-pounds-in-uk-china-business-deals-agreed-at-business-summit>> [Žiūrėta 2021 04 21].

su Kinija, kuomet tarptautinis ir vidaus neapibrėžtumas neatnešė radikalių pokyčių, nes naujoji vyriausybė dalį dvišalės darbotvarkės klausimų inertiškai paveldėjo iš pirmtakės.

Trumpa statistinių rodiklių apžvalga leidžia daryti bendresnes išvadas apie dvišalių santykių empirinę tikrovę, kai 2016 m. pasikeitė vyriausybės. Lyginant su Cameron`o kadencija, JK išaugo santykio su Kinija svarba, kuomet beveik padvigubėjo Kinijos BVP ir britiškų prekių eksportas, nežymiai išaugo Kinijos išlaidos R&D, bet JK toliau buvo pažeidžiama prekybos deficito santykiyje su Kinija. Tuo tarpu Kinijai liko svarbus JK R&D tyrėjų potencialas, TUI Honkonge ir ekonomikos kompleksiskumas. Pažymėtina, kad turistų vizitų skaičiaus abejoms valstybėms svarba išlieka vienodai didelė. Dalinės išvados apie objektyviai egzistuojančius valstybių pajėgumus leidžia numanyti, kad abiejų valstybių santykiniai pajėgumų skirtumai neturėtų sukurti kliūčių galimybės užsitikrinti abipusiškai svarbią partnerystę.

Srautų šaltinis	JK	Kinija
BVP (JAV doleriai)	2.7 trln.	11.23 trln.
BVP gyventojui (JAV doleriai)	41.18 tūkst.	8.12 tūkst.
Eksporto vertė į kitą šalį (JAV doleriai)	18.4 mlrd.	57.6 mlrd.
Eksporto dalis nuo viso šalies eksporto	4.67%	2.63%
Prekybos balansas (svarai)	-23.2 mlrd.	
Ekonomikos kompleksiskumo reitingas	11 vieta	31 vieta
TUI (Top 20 šaltinis) (JAV doleriai)	<ul style="list-style-type: none"> • TUI į Honkongą: 75,432 mlrd. (5 vieta); • TUI į žemyninę Kiniją: 14,276 mlrd. 	<ul style="list-style-type: none"> • TUI iš Honkongo: 8,026 mlrd. • TUI iš žemyninės Kinijos: 1,875 mlrd.
Turistų vizitų skaičius	59 500	645 000
Turizmo rinkos svarba	17 vieta	17 vieta
Populiacija	65.65 mln.	1.38 mlrd.
Išlaidos R&D (% BVP)	1.682 %	2.118 %
Tyrėjai R&D mln. žmonių	4358	1197

2 lentelė. Autorės surinkti reikšmingi 2016 m. statistiniai rodikliai

Dalines išvadas, kildinamas iš statistinių rodiklių, galima patvirtinti arba paneigti stebint dvišalių santykių darbotvarkės ypatumus, kai yra nustatomi abiejų valstybių prioritetai santykyje. JK prioritetuose ir toliau glūdėjo ambicija pasinaudoti Kinijos ekonominiiais pajėgumais, kurią yra bandoma įgyvendinti keliomis kryptimis. Viena iš jų buvo, JK bandymai ir toliau pritraukti Kinijos kapitalą, siekiant prisidėti prie kritinės infrastruktūros vystymo ir greitesnio ekonomikos atsigavimo namuose. Šis požiūris aktyvus buvo D. Cameron`o kadencijos metu, o vadovaujant T. May pasireiškė santykinai rečiau. Tęstinumo su praėjusiomis vyriausybėmis pavyzdys yra abiejų valstybių įmonių investicijos į Naujosios energetikos projektą garo ir elektros energijos srityje Grangemouthe, Škotijoje.⁹⁷ Kita kryptis buvo Kinijos tarptautiniai projektai, kuriais buvo bandoma kompensuoti santykinai sumažėjusį apetitą dideliems strateginiams infrastruktūros projektams. JK buvo pasiryžusi save pozicionuoti kaip nepamainomą partnerį „Diržo ir kelio iniciatyvai“ (angl. *Belt and Road Initiative*, toliau BRI). Mat, JK privataus sektoriaus įmonės turi ne tik patirties besivystančiose rinkose, bet ir gali užtikrinti projektų efektyvumą, tvarumą bei jų įgyvendinimą pagal aukščiausius įmanomus standartus.⁹⁸ Tai yra pastebima, kai JK izdo kanclerio buvo paskirtas pasiuntinys prie BRI ir buvo įsteigta miesto ekspertų taryba – šios iniciatyvos turėjo paskatinti bendradarbiavimą su Kinija ir sukurti komercines galimybes JK įmonėms.⁹⁹ Todėl Kinijos ekonominė įtaka Londonui išliko santykinai nepakitusi, pasikeitė tik britų prioritetai.

Taip pat Kinijos populiacija ir turizmas aktyviai veikė ir šią JK vyriausybę. Labai nepasikeitė nuo praėjusių vyriausybių, kiek britų įmonėms išliko svarbi Kinijos sveikatos apsaugos sistemos rinka. Abiejų valstybių privačios įstaigos pasirašė susitarimus, apimančius bendrą darbą kartu, siekiant sukurti naujus priežiūros modelius bei pacientų stebėjimo sprendimus, o britų įmonės išipareigojo pakeisti slaugymo procesą ligonių, sergančių lėtinėmis ir brangiai kainuojančiomis ligomis, pateikti genominės diagnostikos sprendimus.¹⁰⁰ Be to, JK kompanijos teikė apmokymų, nuotolinių internetinių konsultacijų,

---

⁹⁷ Department for International Trade, „Big wins for British businesses as Vice Premier Hu Chunhua visits.“ 2019. <<https://www.gov.uk/government/news/big-wins-for-british-businesses-as-vice-premier-hu-chunhua-visits>> [Žiūrėta 2021 04 22].

⁹⁸ Liam Fox, „International trade benefits us all and we should respect its rules.“ Department for International Trade, 2018. <<https://www.gov.uk/government/speeches/international-trade-benefits-us-all-and-we-should-respect-its-rules>> [Žiūrėta 2021 03 19].

⁹⁹ Philph Hamond, „Economic talks herald Golden Era in UK-China relations.“ HM Treasury, 2018.

<<https://www.gov.uk/government/news/economic-talks-herald-golden-era-in-uk-china-relations>> [Žiūrėta 2021 03 18].

¹⁰⁰ Department of Health, „Strong UK-China collaborations in healthcare.“ 2018.

<<https://www.gov.uk/government/news/strong-uk-china-collaborations-in-healthcare>> [Žiūrėta 2021 04 23].

skaitmeninės sveikatos paslaugas Kinijos ligoninėms.¹⁰¹ JK kompanijos pristatė savo ekspertines žinias, inovatyvius produktus ir paslaugas kovojant su vėžiu.¹⁰² Tuo tarpu turistų iš Kinijos vizitų skaičius toliau augo JK. Siekiant JK toliau plėsti šią rinkos dalį pagal naują abiejų valstybių susitarimą keleivių skrydžiai galėjo padidėti nuo buvusio maksimalaus keturiasdešimt iki šimto per savaitę, skirto kiekvienai valstybei.¹⁰³

Tuo tarpu JK santykinai nelygi padėtis santykyje su Kinija nesutrukdė pritraukti jos dėmesį srityse, kuriose turi santykinį pranašumą. Vienas iš labiausiai pastebimų Kinijos prioritetų dvišalėje darbotvarkėje ir toliau kilo iš JK žmogiškųjų išteklių pranašumas R&D srityje. Viena iš šios srities priemonių buvo, kai abiejų vyriausybių buvo bandoma supaprastinti galimybes bendradarbiauti abiejų valstybių mokslininkams. To pavyzdys buvo Bendroji JK-Kinijos bendradarbiavimo mokslo, technologijų ir inovacijų srityse strategija, kuri tapo pirmąja Kinijos su kita šalimi parengta tokio pobūdžio strategija. Šis dokumentas numato, kad pasaulinės problemos bus sprendžiamos ir ekonomikos augimas bus skatinamas per mokslą ir inovacijas.¹⁰⁴ Kita sritis buvo numatomas abiejų valstybių bendras finansavimas, skirtas skatinti abiejų valstybių mokslininkus kartu atlikti bendrus tyrimus, antimikrobinų medžiagų atsparumo tyrimų ir inovacijų srityse.¹⁰⁵ Galiausiai Kinijos kompanija „Times Electric“ įsipareigojo steigti R&D centrą, kuris plėtos naują technologiją elektromobilių srityje.¹⁰⁶

Maža to, Kinija pakankamai aktyviai naudoja britų ekonomikos kompleksiskumu. Šią įžvalgą sustiprina netik padvigubėjęs britų eksportas į Kiniją, bet ir padvigubėjęsios Kinijos gyventojų pajamos (BVP vienam gyventojui.) Todėl augančios kinų pajamos generuoja didesnę paklausą sudėtingu

---

¹⁰¹ British Embassy Beijing, „UK delegation explores collaboration on healthcare with Northwest China.“ 2017. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-delegation-explores-collaboration-on-healthcare-with-northwest-china>> [Žiūrėta 2021 03 18].

¹⁰² British Embassy Beijing, „The UK and China’s leading experts unite at the first joint Oncology Congress.“ 2018. <<https://www.gov.uk/government/news/the-uk-and-chinas-leading-experts-unite-at-the-first-joint-oncology-congress>> [Žiūrėta 2021 03 19].

¹⁰³ Cris Grayling, „UK and China to increase flights between both countries in boost for Global Britain.“ 2016. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-and-china-to-increase-flights-between-both-countries-in-boost-for-global-britain>> [Žiūrėta 2021 04 22].

¹⁰⁴ Jo Johnson, „Joint UK-China strategy for science, technology and innovation cooperation sets new horizons for closer international collaborations.“ Department for Business, Energy & Industrial Strategy, 2017. <<https://www.gov.uk/government/news/joint-uk-china-strategy-for-science-technology-and-innovation-cooperation-sets-new-horizons-for-closer-international-collaborations#documents>> [Žiūrėta 2021 03 20].

¹⁰⁵ British Embassy Beijing, „Collaboration on health boosted at UK-China High Level People to People Dialogue.“ 2016. <<https://www.gov.uk/government/news/collaboration-on-health-boosted-at-uk-china-high-level-people-to-people-dialogue>> [Žiūrėta 2021 04 20].

¹⁰⁶ Liam Fox, „Prime Minister and Dr Liam Fox’s China visit boosts trade and jobs.“ Department for International Trade, 2018. <<https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-and-dr-liam-foxs-china-visit-boosts-trade-and-jobs>> [Žiūrėta 2021 04 23].

produktų, kurie yra gaminami JK. Tuo galutinai galima įsitikinti detaliau išsigilinus į galutinius prekybos susitarimų pavyzdžius. Kaip keletas iš daugelio pavyzdžių galėtų būti britų įmonės parduota dirbtiniu intelektu valdoma sveikatos priežiūros programėlė Kinijai, ir „Rolls Royce“ prekybos sandoriai su Kinijos partneriais.¹⁰⁷ „Aston Martin“ paskelbė, kad smarkiai padidins savo veiklą Kinijoje, penkerius metus eksportuodama 600 mln. Svarų sterlingų, o Kinijoje turės daugiau nei 20 salonų.¹⁰⁸ Kartu buvo pasiektas susitarimas su Londono Karalienės Marijos universitetu ir Kinijos partneriu įsteigti „Innovation Gateway“ platformą, skirtą technologijų komercializacijos paslaugoms.¹⁰⁹

Apibendrinus T. May kadenciją galima pastebėti, kad egzistuoja santykiniai pajėgumų skirtumai tarp valstybių. Tačiau šiame atvejuje, kitaip negu Womack'o teorinės išvalgos numatė, santykiniai pajėgumų skirtumai nelėmė vienos iš valstybių didesnę priklausomybę santykyje. Juo daugiau pastebima pakankamai abipusiškai svarbi partnerystė, kuomet JK dvišalių santykių darbotvarkės prioritetuose yra įžvelgiamas didelės ambicijos pasinaudoti Kinijos ekonomine galia, populiacijos ir turizmo siūlomomis galimybėmis. Tuo tarpu Kinija semiasi galimybių iš JK žmogiškųjų išteklių galimybių R&D srityje ir ekonomikos kompleksiskumo. Todėl buvo galima išvengti valstybių struktūrinių dėmesio ir elgesio skirtumų.

3.3 B. Johnson'o kadencijos: 2019 m. vyriausybės

B. Johnson'as perėmė vyriausybės vadovo postą, kai valstybė susidūrė su tarptautinių ir vidaus iššūkių gausa. „Brexit“ toliau gilino skirtis valstybės viduje: grasino valstybės vientisumu, smurto atsinaujinimu Šiaurės Airijoje, skatino visuomenės ir valdžios susipriešinimą. Ministrui pirmininkui teko nelengva užduotis ne tik suvienyti susiskaldžiusią šalį, bet ir formuoti savo viziją apie JK ateities vaidmenį tarptautinėje politikoje.

Trumpa statistinių rodiklių apžvalga apibūdina objektyviai egzistuojančius valstybių pajėgumų rodiklius ir galimybes užsitikinti abipusišką dėmesį santykiui. Lyginant su May kadencija JK toliau

---

¹⁰⁷ Liam Fox, „British firms secure £2 billion of deals at Expo in Shanghai.“ Department for International Trade, 2018. <<https://www.gov.uk/government/news/british-firms-secure-2-billion-of-deals-at-expo-in-shanghai>> [Žiūrėta 2021 04 22].

¹⁰⁸ Theresa May, „PM Business Forum speech in Shanghai: 2 February 2018.“ Prime Minister's Office, 10 Downing Street, 2018. <<https://www.gov.uk/government/speeches/pm-business-forum-speech-in-shanghai-2-february-2018>> [Žiūrėta 2021 04 22].

¹⁰⁹ British Consulate General Shanghai, „Minister celebrates successful commitment of £200m in UK-China research and innovation collaboration.“ 2016. <<https://www.gov.uk/government/news/minister-celebrates-successful-commitment-of-200m-in-uk-china-research-and-innovation-collaboration>> [Žiūrėta 2021 04 22].

augo Kinijos rinkos svarba, kuomet trečdaliu išaugo eksportas į Kiniją, labai pastebimai augo Kinijos ekonomika ir turizmas į JK. Toliau JK buvo svarbios Kinijos investicijos į R&D, milžiniškos populiacijos galimybės ir kilo rizika dėl patiriamo prekybos deficito. Tuo tarpu Kinijai santykis su JK buvo svarbus dėl R&D srityje dirbančių tyrėjų, TUI Honkonge ir ekonomikos kompleksškumo. Taigi, statistiniai rodikliai patvirtina valstybių pajėgumų skirtumus ir egzistuojančią galimybę užsitikrinti abipusiškai svarbius santykius.

Srautų šaltinis	JK	Kinija
BVP (JAV doleriai)	2.83 trln.	14.34 trln.
BVP gyventojui (JAV doleriai)	42.42 tūkst.	10.24 tūkst.
Eksporto vertė į kitą šalį (JAV doleriai)	29.8 mlrd.	63.6 mlrd.
Eksporto dalis nuo viso šalies eksporto	6.67%	2.47%
Prekybos balansas (svarai)	-18.3 mlrd.	
Ekonomikos kompleksškumo reitingas (vieta)	14	29
TUI (Top 20 šaltinis) (JAV doleriai)	<ul style="list-style-type: none"> • TUI į Honkongą: 91,131 mlrd. (6 vieta); • TUI į Makau: 56 mln.; • TUI į žemyninę Kiniją: 13,732 mlrd.; 	<ul style="list-style-type: none"> • TUI iš Honkongo: 23,527 mlrd. (15 vieta); • TUI iš žemyninės Kinijos 4,303 mlrd.
Turistų vizitų skaičius (2018 m.)	60 820	860 000
Turizmo rinkos svarba (2018 m.)	17 vieta	12 vieta
Populiacija	66.8 mln.	1.4 mlrd.
Išlaidos R&D nuo (%) BVP) (2018 m.)	1.724 %	2.186 %
Tyrėjai R&D mln. žmonių (2018 m.)	4603	1307

3 lentelė. Autorės surinkti reikšmingi 2019 m. statistiniai rodikliai

Bene stipriausiai B. Johnsono kadencijos laikotarpiu buvo atsiskleidžiama, kad JK buvo žymiai labiau veikiama santykio su Kinija, lyginant su anksčiau analizuotomis JK premjerų kadencijomis. Verta pastebėti, kad JK padėtį nulėmė objektyvūs empirinės tikrovės pokyčiai, nes pandemija užėmė didžiąją dalį JK vidaus ir užsienio politikos darbotvarkės. Tačiau toliau JK naudojosi Kinijos ekonomine galia ir

gausia populiacija. Pandemijos įkarštyje JK gavo beveik 2,5 milijonų vienetų asmeninės apsaugos priemonių paramą iš Kinijos organizacijų.¹¹⁰ Britų kompanijos pasirašė įsipareigojimus Kinijoje plėtoti prabangių komercinių patalpų ir biurų kompleksą „Silk Road International Center Project“, ir susitarė bendradarbiauti vystant Yangpu rajono inovacijas bei pertvarką.¹¹¹ Taip pat JK vyriausybės buvo aktyviai bandoma pritraukti Kinijos studentų, nors ne išimtis ir kiti tarptautiniai studentai; buvo priimta dviejų metų viza, kuri suteikė teisę baigus studijas pasilikti ir tęsti darbus JK.¹¹² Tuo tarpu JK vangiai pasinaudojo savo pajėgumų pranašumais santykiuose su Kinija. JK bandė prisidėti remiant abiejų valstybių mokslininkų bendradarbiavimą, vystant naujus metodus reaguojant į koronavirusą, o britų kompanijos dirbo su Kinija kuriant naujas ir pažengusias testavimo priemones.¹¹³ Taigi, JK buvo žymiai labiau veikiamas Kinijos ekonominės galios ir populiacijos pajėgumų, lyginant su praėjusiomis vyriausybėmis, todėl yra svarbu patikrinti JK sisteminius dėmesio ir elgesio skirtumus.

Įsitikinus, kad JK buvo žymiai labiau veikiamas santykiuose galima aptikti valstybių dėmesio ir elgesio skirtumus. Pažymėtina, kad JK ir anksčiau aktyviai reiškė susirūpinimą apie padėtį Honkonge, bet B. Johnson'o kadencijos metu klausimas buvo iškeltas į užsienio politikos darbotvarkės viršų. Kuomet prasidėjo protestai Honkonge dėl ekstradicijos įstatymo projekto, JK laikėsi santūrios pozicijos. JK išreiškė patikinimą, kad rimtai vertina savo įsipareigojimus, prisiimtus pagal Bendrąją deklaraciją, užregistruotą Jungtinėse Tautose, ir remia jų įgyvendinimą per „Viena šalis, dvi sistemos“ formulę.¹¹⁴ Todėl JK nieko kito nebeliko kaip išreikšti susirūpinimą ir kviesti suinteresuotas puses konstruktyviam dialogui.¹¹⁵ Galų gale JK dėmesys Honkongui greitai išsisklaidė, nors tik kuriam laikui.

---

¹¹⁰ British Embassy Beijing, „Over 22 million pieces of protective equipment shipped to UK from China.“ 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/over-22-million-pieces-of-protective-equipment-shipped-to-uk-from-china>> [Žiūrėta 2021 04 26].

¹¹¹ British Embassy Beijing, „UK celebrates success at third China International Import Expo.“ 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-celebrates-success-at-third-china-international-import-expo>> [Žiūrėta 2021 04 26].

¹¹² British Embassy Beijing, „UK announces 2-year post-study work visa for international students.“ 2019. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-announces-2-year-post-study-work-visa-for-international-students--2>> [Žiūrėta 2021 04 26].

¹¹³ British Embassy Beijing, „UK takes drastic measures to tackle COVID-19.“ 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-takes-drastic-measures-to-tackle-covid-19>> [Žiūrėta 2021 03 21].

¹¹⁴ Dominic Raab, „Sino British Joint Declaration: Foreign Secretary's statement on the 35th anniversary.“ Foreign & Commonwealth Office, 2019. <<https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-statement-on-the-sino-british-joint-declaration>> [Žiūrėta 2021 03 21].

¹¹⁵ Dominic Raab, „Hong Kong protests, 1 October 2019: Foreign Secretary's statement.“ Foreign & Commonwealth Office, 2019. <<https://www.gov.uk/government/news/statement-by-the-foreign-secretary-on-hong-kong>> [Žiūrėta 2021 03 20].

Honkongo klausimas vėl iškilo į JK politinės darbotvarkės viršų, kai Kinijos valdžios buvo priimtas Honkongo Nacionalinio saugumo įstatymas. Šis Kinijos sprendimas supurtė sprendimų priėmėjus Londone dėl kylančių ekonominių išskaičiavimų ir savo tarptautinių įsipareigojimų. Pirmuoju atveju JK yra buvo labiau suinteresuota britų TUI į Honkongą (6 vieta) grąža, kai srautai iš Honkongo į JK užima tik 15 vietą. Todėl buvo rizikuojama dideliais britų investuotojų nuostoliais. Tarp investuotojų ir sprendimų priėmėjų JK kilo šokas, nes Honkongo klestėjimas priklausė nuo pagarbos privačiai nuosavybei, miesto autonomija bei stabilumu, teisės viršenybei bei nešališku jos taikymu. O Kinijos vyriausybei priėmus Honkongo Nacionalinio saugumo įstatymą kilo grėsmė miesto ginamoms vertybėms. Antruoju atveju JK turėjo teisinę atsakomybę, atidžiai stebėti, kaip Kinija laikosi teisinių įsipareigojimų, prisiimtų pagal Bendrąją deklaraciją. Juolab, remiantis JK Vidaus reikalų ministerijos skaičiavimais, iš 7,5 mln. Honkongo gyventojų, apytiksliai 2,9 mln. gyventojų turi Britanijos nacionalinį užjūrio statusą.¹¹⁶ Todėl Honkongo Nacionalinio saugumo įstatymas kėlė riziką, kad britų investuotojai Honkonge gali santykinai daugiau prarasti, bet ir Londonas rizikavo savo įsipareigojimams buvusios užjūrio kolonijos rezidentams.

Honkongo Nacionalinio saugumo įstatymas skatino Londoną atkreipti dėmesį į kylančias proporcingai didesnes rizikas santykyje. Pekinas padėtį Honkonge vertino kaip vidaus politikos klausimą, kai JK buvo siekiama apginti savo prisiimtus tarptautinius įsipareigojimus. Vietoje to, kad Kinija skirtų dėmesį išklaudyti ir atsakyti į Honkongo gyventojams ir JK rūpimus klausimus, Kinija pasirinko nekreipti dėmesio į partnerės pagrįstus interesus Honkongo atžvilgiu. Todėl Pekino atsisakymas sureaguoti ir pripažinti lygiavertės partnerės rūpimus klausimus realiai supurtė britų politinį elitą bei paskatino pripažinti santykio asimetriją. Užuo JK pasirinkus nutylėti ir neerzinti Kinijos, britų politinis elitas nusprendė atsigręžti į patikimus ir liberalių demokratijų bendruomenės narius, siekiant realiais sprendimais parodyti poziciją apie Kinijos nepriimtina elgesį ir įtikinti laikytis prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų.

JK politinės paramos telkimas pasireiškė per individualius *ad hoc* atvejus ir institucionalizuotus diplomatinis forumus. Visų pirma, JK buriamos *ad hoc* grupės, kurios siekia įtikinti Kiniją Nacionalinio saugumo įstatymo žalingumu Honkongo miestui ir Kinijos tarptautiniam įvaizdžiui. Diplomatinuose pranešimuose be užuolankų įvardinama, kad Nacionalinio saugumo įstatymas neatitinka Kinijos

---

¹¹⁶ Esme Kirk-Wade ir Melanie Gower, „Hong Kong British National (Overseas) visa.“ House of Common Library, 2021. <<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8939/>> [Žiūrėta 2021 05 14].

tarptautinių įsipareigojimų pagal teisiškai įpareigojančią ir Jungtinėse Tautose įregistruotą kinų-britų Bendrąją deklaraciją,¹¹⁷ ir akivaizdžiai kenkia „Vienos šalies, dviejų sistemų“ principui.¹¹⁸ Politinius pareiškimus sustiprina JK ir partnerių koordinuoti praktiniai sprendimai. Australija, Kanada, Prancūzija ir Naujoji Zelandija paskelbė suspenduojančios ekstradicijos įstatymą, po to kai JK paskelbė apie jį ir įvedė ginklų embargą Honkongui.¹¹⁹ Antra, JK keliant Honkongo klausimą buvo naudojamosi institucionalizuotais diplomatiniais forumais. G7 pranešime yra pakartojami jau paminėti rizikos objektai ir atkreipiamas dėmesys į grėsmę teritorijos aukštam autonomijos lygiui ir sistemai, kuri leido klestėti Honkongui daugelį metų.¹²⁰ Kitame G7 pranešime yra kritikuojami bandymai susilpninti demokratinių rinkimų sistemą Honkonge, kas įrodo Kinijos valdžios institucijų pasiryžimą pašalinti prieštaraujančius balsus ir nuomones Honkonge.¹²¹ Kuomet atrodė, kad JK santūriai reaguos į padėtį Honkonge, būtent Nacionalinio saugumo įstatymas motyvavo JK pripažinti santykio asimetriją ir atsigręžti į liberalių demokratijų bendruomenę, siekiant politinės paramos realiems sprendimams.

Sindziangas iškilo kaip dar viena santykio problema, nors praėjusių JK vyriausybių ir buvo išreiškiamas susirūpinimas. JK didesnė rizika santykyje kilo dėl padvigubėjusių prekybos srautų tarp JK Sindziango regiono. Remiantis 2019 m. duomenimis, JK importavo prekių iš Sindziango regiono už maždaug 146 mln. JAV dolerių, kai praėjusiais metais siekė tik 66.8 mln. JAV dolerių.¹²² 2019 m. JK eksportavo prekių į Sindziangą už 7.23 mln. JAV dolerių, kai praėjusiais metais prekių vertė siekė 4.32 mln. JAV dolerių.¹²³ Kartu su augančiais prekybos srautais buvo tik laiko klausimas, kada JK sulauks

---

¹¹⁷ Dominic Raab, „China’s proposed new security law for Hong Kong: joint statement.“ Foreign & Commonwealth Office, 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-from-the-uk-australia-canada-and-united-states-on-hong-kong>> [Žiūrėta 2020 03 23].

¹¹⁸ Dominic Raab, „Joint Statement from the UK, Australia and Canada on Hong Kong.“ Foreign & Commonwealth Office, 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-from-the-uk-australia-and-canada-on-hong-kong>> [Žiūrėta 2020 03 21].

¹¹⁹ Daily Mail, „France follows suit with Britain and Canada as it halts the ratification of its extradition treaty with Hong Kong, risking the wrath of China.“ 2020. <<https://www.dailymail.co.uk/news/article-8589605/France-follows-suit-Britain-halts-extradition-treaty-Hong-Kong.html>> [Žiūrėta 2020 04 28].

¹²⁰ Prancūzijos Europos ir užsienio reikalų ministerija, „G7 Foreign Ministers’ Statement on Hong Kong.“ 2020. <<https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/china/news/article/g7-foreign-ministers-statement-on-hong-kong-17-jun-2020>> [Žiūrėta 2020 03 23].

¹²¹ Dominic Raab, „Hong Kong: G7 statement on Hong Kong electoral changes.“ Foreign, Commonwealth & Development Office, 2021. <<https://www.gov.uk/government/news/hong-kong-g7-statement-on-hong-kong-electoral-changes>> [Žiūrėta 2021 03 24].

¹²² The Observatory of Economic Complexity, „What does Xingjiang Uygur Autonomous Region export to United Kingdom?“ 2019. <https://oec.world/en/visualize/tree_map/subnational_chn/export/65/gbr/show/2019/> [Žiūrėta 2021 05 13].

¹²³ The Observatory of Economic Complexity, „What does Xingjiang Uygur Autonomous Region import from United Kingdom?“ 2019. <https://oec.world/en/visualize/tree_map/subnational_chn/import/65/gbr/show/2018/> [Žiūrėta 2021 05 13].

kritikos apie priverstinio darbo ir genocido finansavimą Sindziange, juolab pakirstų JK tarptautinį įvaizdį bei ginamų vertybių legitimumą.

Užuot Kinijai sureagavus į JK ar tarptautinei bendruomenei kylančius pagrįstus klausimus dėl Sindziango, Kinija kaltinimus ignoravo ir juos pavadino „melagienomis“.¹²⁴ Atitinkamai, Kinijos atsisakymas atsakyti į įrodymais pagrįstus klausimus sustiprino JK dėmesį ir paskatino imtis aktyvios diplomatinės lyderystės. JK diplomatinis aktyvumas pasireiškė kaip politinė parama ir ši parama realiems sprendimams buvo daugiausiai telkiama *ad hoc* atvejais iš liberalių demokratijų bendruomenės narių. Bendrame Kanados, JK ir JAV pranešime yra patikinama partnerių vieningu rūpesčiu apie Kinijos žmogaus teisių pažeidimus Sindziange, juolab įrodymai, įskaitant pačios Kinijos vyriausybės dokumentus, palydovinius vaizdus ir liudininkų parodymus, yra nenuginčijami, kalbant apie plačią Kinijos represijų programą Sindziange.¹²⁵ JK ir partnerių diplomatiniai pareiškimai yra sustiprinami kolektyvinėmis praktinėmis priemonėmis. Kuomet JK paskelbė sankcijas, nukreiptas prieš keturis Kinijos vyresnius vyriausybės pareigūnus ir Sindziango gamybos ir statybos dalinių Viešojo saugumo biurą, ES, Kanada ir JAV paskelbė apie papildomas priemones.¹²⁶ Taip pat JK paskelbus apie sugriežtintą eksporto kontrolės peržiūrą, įvedamas finansines baudas, riziką mažinančias gaires britų verslui, gaires ir paramą britų viešosioms įstaigoms, lygiagrečiai Kanada paskelbė apie priemones, padedančias užtikrinti, kad Kanados verslininkai neremtų priverstinio darbo Sindziange.¹²⁷

Rezumavus B. Johnson'o kadenciją pastebima, kad JK yra žymiai labiau veikiama santykinai didesnių Kinijos pajėgumų, ypatingai populiacijos ir ekonominės galios. JK nelygi padėtis santykyje privedė prie valstybių struktūrinių dėmesio ir elgesio skirtumų, stebint Honkongo ir Sindziango padėties eskalavimą. Kinijos abejingumas sustiprino JK aktyvų diplomatinį dėmesį, kuris buvo sutelktas į paramos telkimą *ad hoc* atvejais ir iš institucionalizuotų diplomatinė forumų. Britų partnerių politinę

---

¹²⁴ Dominic Raab, „Treatment of Uyghur Muslims in Xinjiang: Foreign Secretary's statement, 22 March 2021.“ Foreign, Commonwealth & Development Office, 2021. <<https://www.gov.uk/government/speeches/xinjiang-foreign-secretary-statement-to-house-of-commons-22-march-2021>> [Žiūrėta 2021 03 24].

¹²⁵ Foreign, Commonwealth & Development Office, „Human rights violations in Xinjiang: Canada, UK and US joint statement.“ 2021. <<https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-canada-uk-and-us-statement-on-xinjiang>> [Žiūrėta 2021 03 24].

¹²⁶ Dominic Raab, „UK sanctions perpetrators of gross human rights violations in Xinjiang, alongside EU, Canada and US.“ Foreign, Commonwealth & Development Office, 2021 m. kovo 22 d. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-sanctions-perpetrators-of-gross-human-rights-violations-in-xinjiang-alongside-eu-canada-and-us>> [Žiūrėta 2021 03 26].

¹²⁷ Dominic Raab, „UK Government announces business measures over Xinjiang human rights abuses.“ Foreign, Commonwealth & Development Office, 2021 sausio 12 d. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-government-announces-business-measures-over-xinjiang-human-rights-abuses>> [Žiūrėta 2021 03 24].

paramą, išreikštą diplomatinėse deklaracijose, sustiprina koordinuotos konkrečios priemonės, skirtos paremti britų užsienio politikos tikslus.

3.4 Rezultatų apibendrinimas

Antrojoje empirinio tyrimo dalyje buvo siekiama patikrinti nagrinėjamų valstybių tarpusavio asimetrijos argumentą, kuris iki tol buvo gana lanksčiai ir plačiai naudojamas. Šiame tyrime buvo remtasi Womack'o galios asimetrijos teorinėmis prielaidomis, kurios sutelkia dėmesį į pajėgumų skirtumus tarp valstybių ir jų įtaką tarpusavio elgesio bei dėmesio skirtumams. Tačiau Womack'o teoriniai teiginiai negali apibūdinti viso tiriamojo laikotarpio, išskyrus B. Johnson'o vadovavimo valstybei kadencijas.

Iš vienos pusės Womack'o teorinės įžvalgos susiduria su sunkumais, siekiant paaiškinti D. Cameron'o ir T. May kadencijas. Abiejų kadencijų laikotarpiu buvo pastebimas ryškus pajėgumų skirtumas, bet jis nevirto struktūriniais abiejų valstybių dėmesio ir elgesio skirtumais. Maža to, lygiavertiškos partnerystės vizija buvo ginama ne tik abiejų valstybių politinėmis deklaracijomis arba žodiniiais pasisakymais, bet tuo buvo galima įsitikinti ir stebint tarpusavio dvišalių santykių darbotvarkės ypatumus. Kuomet JK prioritetuose buvo labai aiškiai įžvelgiamas noras pasipelnėti iš didesnių Kinijos ekonominės galios, populiacijos ir turizmo galimybių, Kinijai buvo aktualios JK žmogiškųjų išteklių galimybės R&D srityje ir ekonomikos kompleksiskumas. D. Cameron'ui aktualu buvo pasinaudoti didesne Kinijos ekonomine galia, pritraukiant kapitalą reikšmingiems infrastruktūros projektams namuose, juonio internacionalizacija, naryste Kinijos tarptautiniuose politiniuose projektuose, naudojantis sveikatos apsaugos ir turizmo rinkos paklausa Kinijoje. Šios sritys išliko svarbios ir T. May kadencijos laikotarpiu, bet sumažėjo juonio internacionalizacijos svarba, kai jau buvo atliktas nemažas darbas šioje srityje. Taip pat pasikeitė prioritetai – kitaip negu jos pirmtakas, T. May skyrė didesnę dėmesį Kinijos tarptautiniams projektams ir mažiau jo skyrė investicijoms į infrastruktūros objektus namuose. Todėl T. May ir D. Cameron'o vadovavimo valstybei metu buvo galima pastebėti, kad santykiniai pajėgumų skirtumai nesutrukdė užsitikrinti lygiavertiškos partnerystės.

Tolimesnės JK galimybės užsitikrinti simetrinius santykius su Kinija žlugo, valdžią JK perėmus B. Johnson'ui. Egzistavo skirtis tarp JK retorinių pasisakymų apie lygiavertišką partnerystę ir realios tarptautinės sąveikos su Kinija. Mat santykyje ir toliau išliko pajėgumų skirtumai, bet JK buvo žymiai labiau veikiama didesnių Kinijos pajėgumų, jos ekonominės galios ir didelio gyventojų skaičiaus. JK galėjo pasiūlyti tik savo žmogiškųjų išteklių potencialą R&D srityje, kovojant su koronaviruso

pandemija. Todėl JK didesnė priklausomybė nuo santykio lėmė, kad šis santykis buvo žymiai mažiau svarbus Londonui negu Pekinui. Abiejų valstybių nelygią padėtį santykyje galima išvelgti per struktūrinius valstybių dėmesio ir elgesio skirtumus, kurie yra iliustruojami per Honkongo ir Sindziango atvejus. Šios tyrime prieitos išvados pasiūlo kaip vieną iš galimų interpretacijų, kurios galėtų nusakyti priežastis, kodėl dabar JK buvo atsigręžta į patikrintus demokratinių valstybių bendruomenės narius.

Remiantis Womack'o galios asimetrijos teorinėmis išvalgomis galima įsitikinti, kad asimetrija viena negali apibūdinti JK ir Kinijos santykių dinamikos nuo tada, kai darbą pradėjo naujoji D. Cameron'o vyriausybė. Statistiniai rodikliai ir empirinė tikrovė leidžia galutinai įsitikinti tuo, kad egzistavo santykiniai pajėgumų skirtumai. Tačiau D. Cameron'o ir T. May kadencijos metu jie nevedė prie struktūrinių abiejų valstybių dėmesio ir elgesio skirtumų, kitaip negu B. Johnson'o kadencijos laikotarpiu, kai santykiniai pajėgumų skirtumai tarp JK ir Kinijos traukė valstybes link struktūrinių dėmesio ir elgesio skirtumų. Tyrime yra pastebima, kad probleminiai dvišalių santykių klausimai kilo dėl Honkongo Nacionalinio saugumo įstatymo ir prastėjančios padėties Sindziange.

Išvados

Šio baigiamojo magistro darbo pavadinime glūdi politinė dilema, su kuria buvo susiduriama pagrindinių britų užsienio politikos sprendimų priėmėjų. Kiek ilgai JK gali puoselėti lygiavertiškos partnerystės ambicijas santykiuose su Kinija, kuomet buvo ignoruojamos akivaizdžios problemos? Šiame tyrime yra prieinama išvados, kad JK praregėjimas santykių su gimstančia Azijos supervalstybe atžvilgiu nutiko gana neseniai. Londonui susitaikius su asimetrijos realybe vienintelė reali opcija liko atkurti glaudų bendradarbiavimą su likusia demokratinė valstybių bendruomene, kuri vienintelė galėjo kompensuoti prarastą naudą santykiuose su Kinija. Šios tyrimo išvalgos pagrįstumu galima galutinai įsitikinti, stebint pačius naujausius ir „karščiausius“ tarptautinės politikos įvykius.

JK pagrindiniai sprendimų priėmėjai pakankamai greitai susitaikė su Kinijos kaip didžiosios galios statusu. Tačiau tuose pačiuose britų politinio elito ratuose susitaikymas su savo valstybės santykinu nuosmikiu aiškiai vėlavo, nes tarp jų buvo tvirtai paplitęs įsitikinimas apie savo valstybės ekonomikos struktūros, teisminės valdžios ir kitų ekspertinių žinių akivaizdų ir ilgalaikį pranašumą santykiuose su Kinija. Pirmąjį išsikelto ginamąjį teiginį pagrindžia B. Johnson'o vyriausybės susitaikymas su JK santykinu nuosmikiu santykiuose su Kinija.

Iš tikrųjų Londono pagrindinių sprendimų priėmėjų susidurta su galios asimetrija tik tada, kai buvo pradėti kelti klausimai dėl Honkongo Nacionalinio saugumo įstatymo ir blogėjančios padėties Sindziange. Pirmuoju atveju, JK susidūrė su didele dilema santykiuose, kadangi rizikavo savo šalies investuotojų pelnu ir atsakomybe prieš buvusios užjūrio kolonijos gyventojus. Antruoju atveju, kėlė didelę dilemą Londonui kone dvigubai augantys prekybos srautai tarp JK ir Sindziango regiono. Londonas rizikavo sulaukti nemaloningos tarptautinės kritikos, kaltinančios netiesioginiu priverstinio darbo finansavimu bei faktine parama uigūrų genocidui, kas būtų itin žalinga jo tarptautiniam statusui ir ginamų vertybių universaliam taikymui. Taigi, abiejų valstybių pajėgumų skirtumai traukė link struktūrinių valstybių elgesio ir dėmesio skirtumų. Abejais atvejais Kinijos nepakankamai dėmesys sustiprino JK dėmesį probleminiams santykio klausimams ir rizikavo nesibaigiančiu klaidingo suvokimo ratu. Antrąjį ginamąjį teiginį pagrindžia kilusi politinė kova dėl Honkongo Nacionalinio saugumo įstatymo ir padėties Sindziange.

Tyrimo analitinė reikšmė yra akivaizdi, nes ne tik yra argumentuotai pagrindžiamas asimetrijos argumento ribotumas, bet ir pasiūloma įtikinama interpretacija apie naują bei labai mažai išnagrinėtą

empirinį atvejį. Savo ruožtu, tyrimo galutinės išvados pasiūlo tirti galios asimetriją tarp abiejų valstybių, studijuojant bendrosios karinės galios ir ypač laivynų pajėgumus ir jų reikšmę Pietų Kinijos jūros konfliktui.

Literatūros sąrašas

Dokumentai

1. Conservative Party, „The Conservative Manifesto 2010: Invitation to Join the Government of Britain.“ London: Pureprint Group, 2010, 103.
2. HM Government, „Global Britain in a competitive age: The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.“ London, 2021. <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/975077/Global_Britain_in_a_Competitive_Age_the_Integrated_Review_of_Security__Defence__Development_and_Foreign_Policy.pdf> [Žiūrėta 2021 05 17].

Akademine literatūra

1. Brattberg, Erik, ir Ben Judah „Forget the G-7, Build the D-10.” Foreign Policy, 2020. <<https://foreignpolicy.com/2020/06/10/g7-d10-democracy-trump-europe/>> [Žiūrėta 2021 02 17].
2. Adler-Nissen, Rebecca, Charlotte Galpin ir Ben Rosamond, „Performing Brexit: How a post-Brexit world is imagined outside the United Kingdom.“ *The British Journal of Politics and International Relations*. 19(3), 2017.
3. Bartlett, C. J., „The Weary Titan: Britain and the Experience of Relative Decline, 1895-1905. By Aaron L. Friedberg.“ *History*, 75(245), 1990;
4. Breslin, Shaun, „Beyond diplomacy? UK relations with China since 1997.” *The British Journal of Politics and International Relations*, 6(3), 2004.
5. Breslin, Shaun, „UK-China relations in the context of Brexit: economics still in command.” *China International Studies*, 2017.
6. Eisel, Reinhard, „Britain’s China policy from 1949 to 2005: From an Idealistic Approach to Return to a Focus on the Economic Factor.” 2007.
7. European Council on Foreign Relations, „A Power Audit of EU-China Relations.“ (978-1-906538-10-1). London: European Council on Foreign Relations, 2009.
8. Ferdinand, Peter, „UK Policy Towards China.” Kn. Miguel Santos Neves ir Brian Bridges (sud.), *Europe, China and the Two SARs: Towards a New Era*. Hampshire: Macmillan Press, 2000.

9. Firsing, Scott Thomas, „Assessing asymmetry in international politics: US-South Africa relations: 1994-2008.“ *Doktoro disertacija, Pietų Afrikos universitetas*, 2010.
10. Fry, Michael G., „Reviewed Work(s): *The Weary Titan: Britain and the Experience of Relative Decline, 1895-1905* by Aaron L. Friedberg.“ *A Quarterly Journal Concerned with British Studies*, 22(1), 1990;.
11. Friedberg, Aaron L., *The Weary Titan: Britain And The Experience Of Relative Decline, 1895-1905*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1988.
12. Glencross, Andrew, ir David McCourt, „Living Up to a New Role in the World: The Challenges of “Global Britain”.“ *ORBIS*, 64(2), 2018.
13. Henry Jackson Society, „Hong Kong: the steady erosion of freedom.“ London: Henry Jackson Society, 2019.
14. Yahuda, Michael B., *A British Perspective On Hong Kong: A Decade Later. The First Decade: The Hong Kong SAR in Retrospective and Introspective Perspective*. Honkong: The Chinese University Press, 2007.
15. Khoo, Nicholas, „Reviewed Work: China among unequals: Asymmetric Foreign Relationships in Asia by Brantly Womack.“ *Pacific Affairs*, 85(4), 2012.
16. Newton, Sccott, „Reviewed Work(s): *The Weary Titan: Britain and the Experience of Relative Decline, 1895-1905* by Aaron L. Friedberg.“ *The American Historical Review*, 95(5), 1990.
17. Skidmore, David G., „Coping with Decline.“ *The Review of Politics*, 51(4), 1989.
18. Snyder, Jack, „Reviewed Work(s): *The Weary Titan: Britain and the Experience of Relative Decline, 1895-1905* by Aaron L. Friedberg.“ *The American Political Science Review*, 84(2), 1990.
19. Stanzel, Angela, „Brexit: An opportunity for China?“ *European Council on Foreign Relations*, 2016.
20. Womack, Brantly, „Asymmetry theory and China's concept of multipolarity.“ *Journal of Contemporary China*, 13(39), 2004.
21. Womack, Brantly, „China and Southeast Asia: Asymmetry, Leadership and Normalcy.“ *Pacific Affairs*, 76 (4), 2003,
22. Womack, Brantly, „How size matters: The United States, China and asymmetry.“ *Journal of Strategic Studies*, 24(4), 2001.

23. Womack, Brantly, *Asymmetry and International Relationships*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
24. Womack, Brantly, *China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationships*. Singapore: World Scientific, 2010.
25. Womack, Brantly, *China and Vietnam: The Politics of Asymmetry*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Internetiniai šaltiniai

1. Allen, Grahame, „Recession and recovery.“ House of Commons Library Research, 2010. <https://www.parliament.uk/globalassets/documents/commons/lib/research/key_issues/Key-Issues-Recession-and-recovery.pdf> [Žiūrėta 2021 03 07].
2. Auda-Andre, Valerie, „The Coalition’s foreign policy: a return to realism?“ Open Edition Journals, 2014. <<https://journals.openedition.org/osb/1661#ftn2>> [Žiūrėta 2021 03 06].
3. Baldwin, David A., „Baldwin on Womack, 'Asymmetry and International Relationships'“ 2016. <<https://networks.h-net.org/node/28443/reviews/147607/baldwin-womack-asymmetry-and-international-relationships>> [Žiūrėta 2021 04 15].
4. Bloomfield, Steve, „How the Brexit Election Was Reduced to Trivia.“ Foreign Affairs, 2019. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-kingdom/2019-12-09/how-brexit-election-was-reduced-trivia>> [Žiūrėta 2021 02 12].
5. British Consulate General Shanghai, „Minister celebrates successful commitment of £200m in UK-China research and innovation collaboration.“ 2016. <<https://www.gov.uk/government/news/minister-celebrates-successful-commitment-of-200m-in-uk-china-research-and-innovation-collaboration>> [Žiūrėta 2021 04 22].
6. British Embassy Beijing, „Collaboration on health boosted at UK-China High Level People to People Dialogue.“ 2016. <<https://www.gov.uk/government/news/collaboration-on-health-boosted-at-uk-china-high-level-people-to-people-dialogue>> [Žiūrėta 2021 04 20].
7. British Embassy Beijing, „Over 22 million pieces of protective equipment shipped to UK from China.“ 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/over-22-million-pieces-of-protective-equipment-shipped-to-uk-from-china>> [Žiūrėta 2021 04 26].

8. British Embassy Beijing, „The UK and China’s leading experts unite at the first joint Oncology Congress.“ 2018. <<https://www.gov.uk/government/news/the-uk-and-chinas-leading-experts-unite-at-the-first-joint-oncology-congress>> [Žiūrėta 2021 03 19].
9. British Embassy Beijing, „UK and China agree £20 million Low Carbon Innovation programme.“ 2014. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-and-china-agree-20-million-low-carbon-innovation-programme>> [Žiūrėta 2021 03 12].
10. British Embassy Beijing, „UK and China launch joint project to fight antibiotic resistance.“ 2014. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-and-china-launch-joint-project-to-fight-antibiotic-resistance>> [Žiūrėta 2021 03 14].
11. British Embassy Beijing, „UK celebrates success at third China International Import Expo.“ 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-celebrates-success-at-third-china-international-import-expo>> [Žiūrėta 2021 04 26].
12. British Embassy Beijing, „UK delegation explores collaboration on healthcare with Northwest China.“ 2017. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-delegation-explores-collaboration-on-healthcare-with-northwest-china>> [Žiūrėta 2021 03 18].
13. British Embassy Beijing, „UK takes drastic measures to tackle COVID-19.“ 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-takes-drastic-measures-to-tackle-covid-19>> [Žiūrėta 2021 03 21].
14. British Embassy Beijing, „UK announces 2-year post-study work visa for international students.“ 2019. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-announces-2-year-post-study-work-visa-for-international-students--2>> [Žiūrėta 2021 04 26].
15. Bumiller, Elisabeth, „A nation challenged: Britain; Bush and Blair Trade Praise At White House Love Fest.“ The New York Times, 2001. <<https://www.nytimes.com/2001/11/08/world/a-nation-challenged-britain-bush-and-blair-trade-praise-at-white-house-love-fest.html>> [Žiūrėta 2021 03 09].
16. Cable, Vince, „UK-China firms announce deals as Business Secretary opens trade talks.“ Department for Business, Innovation & Skills, 2010. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-china-firms-announce-deals-as-business-secretary-opens-trade-talks>> [Žiūrėta 2021 04 21].
17. Cameron, David, „£5.6 billion worth of deals signed in China.“ Prime Minister’s Office, 2013. <<https://www.gov.uk/government/news/56-billion-worth-of-deals-signed-in-china>> [Žiūrėta 2021 04 21].

18. Cameron, David, „PM announces significant changes to visitor visas for Chinese tourists for the benefit of the British economy.“ Prime Minister's Office, 2010. <<https://www.gov.uk/government/news/pm-announces-significant-changes-to-visitor-visas-for-chinese-tourists-for-the-benefit-of-the-british-economy>> [Žiūrėta 2021 04 20].
19. Clegg, Nick, „Deputy Prime Minister to host visit of Chinese Vice-Premier Li Keqiang.“ Deputy Prime Minister's Office, 2011. <<https://www.gov.uk/government/news/deputy-prime-minister-to-host-visit-of-chinese-vice-premier-li-keqiang--2>> [Žiūrėta 2021 03 10].
20. Daily Mail, „France follows suit with Britain and Canada as it halts the ratification of its extradition treaty with Hong Kong, risking the wrath of China.“ 2020. <<https://www.dailymail.co.uk/news/article-8589605/France-follows-suit-Britain-halts-extradition-treaty-Hong-Kong.html>> [Žiūrėta 2020 04 28].
21. David Cameron, „Prime Minister: "We want a strong relationship with China".“ <<https://www.gov.uk/government/speeches/prime-minister-we-want-a-strong-relationship-with-china>> [Žiūrėta 2021 05 15].
22. Department for Business, Energy & Industrial Strategy, „New powers to protect UK from malicious investment and strengthen economic resilience.“ 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/new-powers-to-protect-uk-from-malicious-investment-and-strengthen-economic-resilience>> [Žiūrėta 2021 04 18].
23. Department for International Development, „MOU enhancing development cooperation between China and the UK.“ 2013. <<https://www.gov.uk/government/publications/mou-enhancing-development-cooperation-between-china-and-the-uk>> [Žiūrėta 2021 03 11].
24. Department for International Trade, „Big wins for British businesses as Vice Premier Hu Chunhua visits.“ 2019. <<https://www.gov.uk/government/news/big-wins-for-british-businesses-as-vice-premier-hu-chunhua-visits>> [Žiūrėta 2021 04 22].
25. Department of Health and Social Care, „Multimillion boost to UK economy as healthcare trade deals with China sealed.“ 2013. <<https://www.gov.uk/government/news/multimillion-boost-to-uk-economy-as-healthcare-trade-deals-with-china-sealed>> [Žiūrėta 2021 03 12].
26. Department of Health, „Strong UK-China collaborations in healthcare.“ 2018. <<https://www.gov.uk/government/news/strong-uk-china-collaborations-in-healthcare>> [Žiūrėta 2021 04 23].

27. Dominic Raab, „Treatment of Uyghur Muslims in Xinjiang: Foreign Secretary's statement, 22 March 2021.“ Foreign, Commonwealth & Development Office, 2021. <<https://www.gov.uk/government/speeches/xinjiang-foreign-secretary-statement-to-house-of-commons-22-march-2021>> [Žiūrėta 2021 03 24].
28. Dominic Raab, „UK Government announces business measures over Xinjiang human rights abuses.“ Foreign, Commonwealth & Development Office, 2021 sausio 12 d. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-government-announces-business-measures-over-xinjiang-human-rights-abuses>> [Žiūrėta 2021 03 24].
29. Dominic Raab, „UK sanctions perpetrators of gross human rights violations in Xinjiang, alongside EU, Canada and US.“ Foreign, Commonwealth & Development Office, 2021 m. kovo 22 d. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-sanctions-perpetrators-of-gross-human-rights-violations-in-xinjiang-alongside-eu-canada-and-us>> [Žiūrėta 2021 03 26].
30. Donaldson, Kitty, „U.K. Spending on War in Iraq, Afghanistan Rises to \$16 Bln.“ Bloomberg, 2006. <<https://web.archive.org/web/20070607041235/http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601102&sid=aZiloVkUJNrw&refer=uk>> [Žiūrėta 2021 03 09].
31. Economic and Social Research Council, „Economics: The global financial crisis.“ <<https://esrc.ukri.org/public-engagement/social-science-for-schools/resources/the-global-financial-crisis/>> [Žiūrėta 2021 03 07].
32. Faulconbridge, Guy, ir Kate Holton, „UK says China has questions to answer over coronavirus outbreak.“ Reuters, 2020. <<https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-britain-china-idUSKBN22G0MF>> [Žiūrėta 2021 02 13].
33. Foreign, Commonwealth & Development Office, „Human rights violations in Xinjiang: Canada, UK and US joint statement.“ 2021. <<https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-canada-uk-and-us-statement-on-xinjiang>> [Žiūrėta 2021 03 24].
34. Fox, Liam, „British firms secure £2 billion of deals at Expo in Shanghai.“ Department for International Trade, 2018. <<https://www.gov.uk/government/news/british-firms-secure-2-billion-of-deals-at-expo-in-shanghai>> [Žiūrėta 2021 04 22].
35. Fox, Liam, „International trade benefits us all and we should respect its rules.“ Department for International Trade, 2018. <<https://www.gov.uk/government/speeches/international-trade-benefits-us-all-and-we-should-respect-its-rules>> [Žiūrėta 2021 03 19].

36. Fox, Liam, „Prime Minister and Dr Liam Fox’s China visit boosts trade and jobs.“ Department for International Trade, 2018. <<https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-and-dr-liam-foxs-china-visit-boosts-trade-and-jobs>> [Žiūrėta 2021 04 23].
37. Freedman, Lawrence D., „Britain Adrift.“ Foreign Affairs, 2020. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-kingdom/2020-04-13/britain-adrift>> [Žiūrėta 2021 02 12].
38. Freeman, George, „Boost for global health as UK and China agree £2 billion of healthcare trade and investment deals.“ UK Trade & Investment, 2015. <<https://www.gov.uk/government/news/boost-for-global-health-as-uk-and-china-agree-2-billion-of-healthcare-trade-and-investment-deals>> [Žiūrėta 2021 03 13].
39. Garnier, Mark, „UK government ministers attend first maritime trade mission in China.“ Department for International Trade, 2017. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-government-ministers-attend-first-maritime-trade-mission-in-china>> [Žiūrėta 2021 05 16].
40. George Freeman, „Boost for global health as UK and China agree £2 billion of healthcare trade and investment deals.“ UK Trade & Investment, 2015. <<https://www.gov.uk/government/news/boost-for-global-health-as-uk-and-china-agree-2-billion-of-healthcare-trade-and-investment-deals>> [Žiūrėta 2021 03 13].
41. Grayling, Cris, „UK and China to increase flights between both countries in boost for Global Britain.“ 2016. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-and-china-to-increase-flights-between-both-countries-in-boost-for-global-britain>> [Žiūrėta 2021 04 22].
42. Hamond, Philph, „Economic talks herald Golden Era in UK-China relations.“ HM Treasury, 2018. <<https://www.gov.uk/government/news/economic-talks-herald-golden-era-in-uk-china-relations>> [Žiūrėta 2021 03 18].
43. Hemmings, John, „Beware the Fatal Flaws of Britain’s China Strategy.“ The Diplomat, 2015. <<https://thediplomat.com/2015/10/the-trouble-with-britains-china-strategy/>> [Žiūrėta 2021 04 16].
44. Hemmings, John, „How Britain should respond to Chinese threats.“ The British Interest, 2019. <<https://britishinterest.org/how-britain-should-respond-to-chinese-threats/>> [Žiūrėta 2020 10 09].

45. Ibrahim, Azeem, „The U.K. Is Taking an Unexpectedly Moral Foreign-Policy Stance Post-Brexit.” Foreign Policy, 2020. <<https://foreignpolicy.com/2020/11/16/united-kingdom-brexit-moral-foreign-policy-trump/>> [Žiūrėta 2021 02 18].
46. International Monetary Fund, „China.“ <<https://www.imf.org/en/Countries/CHN>> [Žiūrėta 2021 03 09].
47. International Monetary Fund, „United Kingdom.“ <<https://www.imf.org/en/Countries/GBR>> [Žiūrėta 2021 03 09].
48. Yule-Smith, Oliver, „The Gambler’s Code: Reassessing the UK–China Golden Age.“ RUSI, 2020. <<https://rusi.org/commentary/gamblers-code-reassessing-uk-china-golden-age>> [Žiūrėta 2021 04 15].
49. Javid, Sajid, „Billions of pounds in UK-China business deals agreed at business summit.“ UK Trade & Investment, 2015. <<https://www.gov.uk/government/news/billions-of-pounds-in-uk-china-business-deals-agreed-at-business-summit>> [Žiūrėta 2021 04 21].
50. Johnson, Boris, „PM call with President Xi of China: 18 February 2020.“ Prime Minister's Office, 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-xi-of-china-18-february-2020>> [Žiūrėta 2021 03 23].
51. Johnson, Boris, „UK-China relations flourish at the 2017 People-to-People Dialogue.“ Foreign & Commonwealth Office, 2017. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-china-relations-flourish-at-the-2017-people-to-people-dialogue>> [Žiūrėta 2021 03 18].
52. Johnson, Jo, „Joint UK-China strategy for science, technology and innovation cooperation sets new horizons for closer international collaborations.“ Department for Business, Energy & Industrial Strategy, 2017.
53. King, Stephen, „Why China’s role as the world’s shock absorber is changing.“ Financial Times, 2015. <<https://www.ft.com/content/7a802c07-1f27-357a-8337-d479189087e3>> [Žiūrėta 2021 03 09].
54. Kirk-Wade, Esme ir Melanie Gower, „Hong Kong British National (Overseas) visa.“ House of Common Library, 2021. <<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8939/>> [Žiūrėta 2021 05 14].
55. Kwai, Isabella, „U.K. Regulator Revokes License for China-Backed Broadcaster.“ The New York Times, 2021. <<https://www.nytimes.com/2021/02/04/world/europe/uk-china-cgtn-license.html>> [Žiūrėta 2021 05 04].

56. Landale, James, „Political battle looming over UK China relations.” BBC, 2020. <<https://www.bbc.com/news/uk-52762916>> [Žiūrėta 2021 02 19].
57. Le Corre, Phillipe, „Brexit: What’s Next for the China-UK Relationship?” Carnegie Endowment for International Peace, 2018. <<https://carnegieendowment.org/2018/02/19/brexit-what-s-next-for-china-uk-relationship-pub-75633>> [2020 05 01].
58. Lord Green, „Lord Green looks East to boost trade opportunities.” Foreign & Commonwealth Office, 2011. <<https://www.gov.uk/government/news/lord-green-looks-east-to-boost-trade-opportunities>> [Žiūrėta 2021 03 10].
59. May, Theresa, „PM Business Forum speech in Shanghai: 2 February 2018.” Prime Minister's Office, 10 Downing Street, 2018. <<https://www.gov.uk/government/speeches/pm-business-forum-speech-in-shanghai-2-february-2018>> [Žiūrėta 2021 04 22].
60. May, Theresa, „PM speech in Beijing: 1 February 2018.” Prime Minister's Office, 2018. <<https://www.gov.uk/government/speeches/pm-speech-in-beijing-1-february-2018>> [Žiūrėta 2021 03 18].
61. Miller, Maria, „UK campaign to become China’s most welcoming tourist destination.” Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2013. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-campaign-to-become-chinas-most-welcoming-tourist-destination>> [Žiūrėta 2021 04 19].
62. Nikkei Asia, „UK to send aircraft carrier strike group to waters near Japan.” 2020. <<https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Indo-Pacific/UK-to-send-aircraft-carrier-strike-group-to-waters-near-Japan>> [Žiūrėta 2021 02 13].
63. Osborne, George, „Chancellor announces simplified visa applications for Chinese visitors.” 2013. <<https://www.gov.uk/government/news/chancellor-announces-simplified-visa-applications-for-chinese-visitors>> [Žiūrėta 2021 04 19].
64. Osborne, George, „Chancellor: 'Let’s create a golden decade for the UK-China relationship'.” HM Treasury, 2015. <<https://www.gov.uk/government/speeches/chancellor-lets-create-a-golden-decade-for-the-uk-china-relationship>> [Žiūrėta 2021 04 06].
65. Osborne, George, „Chancellor's speech to students at Peking University.” HM Treasury, 2013. Cabinet Office, 2010. <<https://www.gov.uk/government/speeches/chancellors-speech-to-students-at-pekings-university>> [Žiūrėta 2021 05 15].

66. Prancūzijos Europos ir užsienio reikalų ministerija, „G7 Foreign Ministers’ Statement on Hong Kong.“ 2020. <<https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/china/news/article/g7-foreign-ministers-statement-on-hong-kong-17-jun-2020>> [Žiūrėta 2020 03 23].
67. Raab, Dominic, „China’s proposed new security law for Hong Kong: joint statement.“ Foreign & Commonwealth Office, 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-from-the-uk-australia-canada-and-united-states-on-hong-kong>> [Žiūrėta 2020 03 23].
68. Raab, Dominic, „Hong Kong protests, 1 October 2019: Foreign Secretary's statement.“ Foreign & Commonwealth Office, 2019. <<https://www.gov.uk/government/news/statement-by-the-foreign-secretary-on-hong-kong>> [Žiūrėta 2021 03 20].
69. Raab, Dominic, „Hong Kong: G7 statement on Hong Kong electoral changes.“ Foreign, Commonwealth & Development Office, 2021. <<https://www.gov.uk/government/news/hong-kong-g7-statement-on-hong-kong-electoral-changes>> [Žiūrėta 2021 03 24].
70. Raab, Dominic, „Joint Statement from the UK, Australia and Canada on Hong Kong.“ Foreign & Commonwealth Office, 2020. <<https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-from-the-uk-australia-and-canada-on-hong-kong>> [Žiūrėta 2020 03 21].
71. Raab, Dominic, „Sino British Joint Declaration: Foreign Secretary's statement on the 35th anniversary.“ Foreign & Commonwealth Office, 2019. <<https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-statement-on-the-sino-british-joint-declaration>> [Žiūrėta 2021 03 21].
72. Reynolds, David, „No Island Is an Island—Not Even Britain.” Foreign Affairs, 2020. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-kingdom/2020-05-08/no-island-island-not-even-britain>> [Žiūrėta 2021 02 13];
73. Shapiro, Jeremy, ir Nick Witney, „The Delusions of Global Britain: London Will Have to Get Used to Life as a Middle Power.“ Foreign Affairs, 2021. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/2021-03-23/delusions-global-britain>> [Žiūrėta 2021 04 15].
74. Statista, „Do you think the United States and Britain are/were right or wrong to take military action against Iraq?“ 2015. <<https://www.statista.com/statistics/583975/united-kingdom-uk-public-opinion-of-military-action-in-iraq/>> [Žiūrėta 2021 03 09].

75. Swire, Hugo, „China: Challenges and opportunities for UK business.“ Foreign & Commonwealth Office, 2013. <<https://www.gov.uk/government/speeches/china-challenges-and-opportunities-for-uk-business>> [Žiūrėta 2021 05 15].
76. The Economist, „Britain needs a post-Brexit foreign policy.“ The Economist, 2021. <<https://www.economist.com/briefing/2021/01/02/britain-needs-a-post-brexit-foreign-policy>> [Žiūrėta 2021 02 13].
77. The Observatory of Economic Complexity, „What does Xingjiang Uygur Autonomous Region import from United Kingdom?“ 2019. <https://oec.world/en/visualize/tree_map/subnational_chn/import/65/gbr/show/2018/> [Žiūrėta 2021 05 13].
78. The Observatory of Economic Complexity, „What does Xingjiang Uygur Autonomous Region export to United Kingdom?“ 2019. <https://oec.world/en/visualize/tree_map/subnational_chn/export/65/gbr/show/2019/> [Žiūrėta 2021 05 13].
79. Willetts, David, „UK and China agree multi-million pound global research deals.“ Department for Business, Innovation & Skills, 2014. <<https://www.gov.uk/government/news/uk-and-china-agree-multi-million-pound-global-research-deals>> [Žiūrėta 2021 03 13].
80. World Health Organisation, „China country assessment report on ageing and health.“ 2015. <<https://www.who.int/ageing/publications/china-country-assessment/en/>> [Žiūrėta 2021 03 17].

Summary

The Change in UK Foreign Policy Towards China: Between the Ambitions of an Equal Partnership and the Reality of Asymmetry

The research object: The changes in UK foreign policy towards China within the time limits set by the study. **The research problem:** This master's thesis aims to re-evaluate the argument of asymmetry of power between the UK and China, starting with David Cameron's term. Asymmetry has suggested that the UK will tend to focus more on tackling domestic problems, and that human and material resources should be concentrated closer to the borders of its own country and neighboring region. However, the empirical reality is the opposite, such as Cameron's attempt to establish an equal partnership with China or the promotion of a "British" foreign policy vision that should, in principle, promote the UK's global presence and overseas partnerships. The relevance of this academic contradiction became very noticeable as the UK's attempts to mobilize political support from the rest of the community of democracies were increasingly seen. **The aim of this thesis:** The aim of this master's thesis is to explore why and how the UK has returned from a declared independent foreign policy towards China to a value attitude and close co-operation on this issue with the rest of the democratic community. **In order to answer the research question, the following tasks are raised:** (1) to present theories of states' adaptation to their relative decline and power asymmetry; (2) to identify the reasons why the UK has turned to the rest of the community of democracies over China in recent years; (3) Assess the basis on which British decision-makers came to factual conclusions about asymmetries in relation to China; (4) to present the conclusions and recommendations of the research. **Defensive statements of this research:** (1) The UK's consistent turn away from a flexible partnership with China and its return to close cooperation on this issue with the rest of the community of democracies has been due to belated perceptions of asymmetry in the British political elite; (2) The view of UK decision-makers about the asymmetry of relations has been caused by the Hong Kong National Security Act and the deteriorating situation in Xinjiang.

The title of this master's thesis lies in the political dilemma faced by key British foreign policy makers. How long can the UK foster the ambition of an equal partnership with China when obvious problems have been ignored? This study concludes that the UK's foresight in relation to the emerging Asian superpower has occurred quite recently. Once London reconciled itself to the reality of asymmetry, the only real option remained to restore close cooperation with the rest of the community of democracies,

which was the only one that could compensate for the lost benefits in its relations with China. The validity of this insight into the study can be definitively ascertained by observing the most recent and "hottest" developments in international politics.

The UK's key decision-makers quickly came to terms with China's status as a great power. However, within the same circles of the British political elite, reconciliation with the relative decline of their state was clearly delayed, as there was a widespread belief among them about the obvious and lasting advantage of their state's economic structure, judiciary and other expertise over China. The first defensive statement is based on the reconciliation of the Johnson government with the relative decline of the UK in relation to China.

Indeed, London's key decision-makers only faced an asymmetry of power when questions about Hong Kong's National Security Law and the deteriorating situation in Xinjiang began to be raised. In the first case, the UK faced a major dilemma in the relationship as it risked the profits and responsibilities of its home investors towards the people of the former overseas colony. In the second case, the almost doubling of trade flows between the UK and the Xinjiang region posed a major dilemma for London. London risked receiving unpleasant international criticism accusing indirect funding of forced labor and de facto support for the Uighur genocide, which would be particularly damaging to its international status and the universal application of the values it defends. Thus, differences in capacity between the two states tended toward structural differences in behavior and attention between states. In both cases, China's lack of focus has reinforced the UK's focus on problematic issues in the relationship and risked a never-ending circle of misconceptions. The second defense is based on the ongoing political struggle over Hong Kong's National Security Law and the situation in Xinjiang.

The analytical significance of the study is obvious because not only is the limitation of the asymmetry argument substantiated, but also a convincing interpretation of a new and very little-studied empirical case is proposed. In turn, the final findings of the study suggest investigating power asymmetries between the two states by studying the capabilities of general military power, and in particular fleets, and their implications for the South China Sea conflict.